

BIBLIOTEKA

E

SHH-1

B 88

SHTETIT

GJIROKASTËR

Skënder
Buçpapaj

POEZI

814'
1388

Skënder
Buçpapaj

POEZI

SHTËPIA BOTUESE.
«NAIM FRASHËRI»

THEMELET E JETËS

Çdo ditë

Çdo ditë që vjen
edhe më tepër
ndiej.

Ndiej barin që çan plisin, fijen që këput
sqepi i zogut, valëzën që përplasat pas bregut,
agimin kur bie mbi gjethe,
pultjen e syve të foshnjës.

Ndiej ritmin e shpejtuar të zemrës së sapodashuruar,
gjoksin që gufon te gjoksi i tjetrit,
ndiej të gjitha prekjet e duarve të të dashurve,
ndiej të gjitha fjalët e bukura
që s'u janë thënë të dashurve kurrë.

Ndiej pikën e shiut, të vetme në gjithë atmosferën,
kokrrën e grurit kur rrëzohet nga kalliri,
çapin e vogëlushit në lëndinë.

Ndiej ëmbëlsinë që ndiejnë horizontet
kur përshkohen prej rrezeve,
ëmbëlsinë që ndiejnë vashat
kur përshkohen prej shikimeve,
ndiej padurimin e lulëzimit,
padurimin e blerimit, padurimin e rritjes
të njerëzve, luleve, kohës sonë.

Çdo ditë që vjen
edhe më tepër
ndiej,.

Themelet e jetës në shtëpitë tonë

Këto shtëpi
me zor e kanë mbajtur jetën
brenda këtyre mureve.

Vinte vdekja,
i dërguari i vdekjes në trajtën e ushtrive,
i dërguari i vdekjes në trajtën e dimrit të egër,
i dërguari i vdekjes në trajtën e gjaksorit,
i dërguari i vdekjes në trajtën e urisë.

Ua mbyllte gojën fëmijëve
e burrat i ngrinte në vatër.

Plakeshin muret për frymë njerëzish,
plakeshin rrugët për hapa fëmijësh,

plakeshin shtigjet për zëra burrash,
plakeshin drurët se s'bëheshin djepe.

Në këto male duhej të vinte socializmi
në emër të jetës.

Që ne diellin ta bëjmë shtëpi për të banuar në të,
ta bëjmë dritare për të futur ditën e bardhë
e natën e kaltër,
ta bëjmë lule që i pushton dritaret dhe xhamat,
ta bëjmë njeri që lind nga njeriu.
Në themel të shtëpive tona hyri socializmi.

Socializmi të shikon me sytë e fëmijës tënd,
me sytë e njeriut të dashur.

Merr frymë në ty, në çapat e vogëlushëve,
në djaloshin e rritur që i djersijnë sqetullat,

në njeriun e mbushur diell, aromë natyre,
dashuri njeriu.

Ylberet e lumit,
ylberet e krojeve
në qerpikët e fëmijëve,
sytë e fëmijëve shohin jetën.

Dritare më dritare,
shtëpi më shtëpi
si nëpër fill ylberi
derdhen rrëketë e jetës.

Filozofia e njeriut

Njeriu!

Biem në mendime për të dhe bëhemi të bukur.
Filozofojmë për njeriun si poetë.

Njeriu —

fillak i blertë i tokës që e ka nënë e baba,
i ngjashëm besnikërisht me dheun që i merr
lëngun e jetës,
i ngjashëm besnikërisht me barin, drurin, frutin,
zogun,
me hijen e mendimit, me hijen e buzëqeshjes,
me jehonën e zërit që i thërret njeriut të dashur,
me jehonën e zërit që i drejtohet arës së bukës...

O-oh!

Hoo-

Ooh! Hej!

Njeriu si shkëmbi që e kemi në dritare
më tepër sesa horizontin.

Unë vetë
kam bleruar
prej farave të sjella në sqepin e zogjve,
aq herë sa shkëmbi im ka bleruar.
Jam çarë prej rrënjëve të fisit, gërryer prej
rreshjeve,
nëpër të çarat e gërryerjet jam kënaqur si ai.

Ja, në sy kam lumin e fshatit.
(Ç'po ju them! Aty keni qenë e freskuar ju të gjithë!)
Sa herë e kam shikuar, ia kam marrë të kaltrën.
Sa herë e kam shikuar, ia kam përpirë të gjelbrën.
Kështu stërgjyshi, babai,
biri, stërnipi im,
me atë lumë të ngjyrosur në bebëza
kohëve kemi udhëtuar.

O-oh! Hoo-ooh! Ne të gjithë
i kemi mbajtur ritmin.
Ritmin ecjes gjer në oborr,

ritmin mokrës së gurtë,
ritmin sëpatës në lis,
Që nga djepi i lindjes
gjer te prehja e lavdishme në shtratin e topit
kohën e kemi pasur prind, kohën e kemi pasur
bije,
bashkëluftëtare kohën e kemi.

Kohën tonë plot të ardhme
e përtërijmë ne,
njerëzit e së ardhmes.

Njeriu!

Mendimi për bukurinë e tij ne na zbukuron.
Ndhemi njëherësh — udhëheqës revolucionesh,
poetë,
dhe, domosdo, filozofë.

Rrëkeja e fshehur

Ajo është një rrëke e hollë që rrjedh poshtë
gjetheve të gjera,
kurorave shumëgjyreshe të luleve,
si fryma prapa kraharorit të së dashurës.
Është një rrëke e gëzuar me zë tingëllues, të
kthjellët,
si ajri sipër pishave, aheve, luleve,
që përpiqet të ketë zërin e saj pranë bilbilave;
një rrëke e gëzuar që të befason
në atë hapësirë bjeshke ku fluturon ajri
e bëhet tingull në gjilpërat e blerta të pishave
që endin valë të blerta mbi pyll,
në sqepat e trishtilëve, lareshave, thëllëzave
bëhet cicërimë e ëmbël.
Është një «të dua» aq e ngrohtë, e çiltër
në kraharorin e një vajze të panjohur.

Diella

Kur qesh Diella,
agimi shndërrohet në zog të blertë
e kënga e zogut të blertë në lule qershie.

Kur të shikon Diella,
hapësira zvogëlohet në sytë e saj
dhe veten e ndien
njëqind herë më të gjerë.

Në agime Diella ka një grigjë qengja
e një grigjë dëshira
që i kullot shpateve.

Perëndimeve ajo vonohet te roga e imshhtës
e merakosen djemtë.

Eh, Diella ndonjë mbrëmje me qengjat
diellin si manar do e sjellë,
Diella, që mban diellin në grusht si qengjin
me bar të butë, kundërmim pylli e ujë vrelle.

Atë muzg që grigja u kthye pa Diellën
djemtë nuk thanë:

«Eh, Diella ka me fjetë me diellin sonte!»

Diella fle në ëndrrat e tërë djemve.

T ë p ë r j e t s h m e

I përjetshëm do të jetë agimi përmes gjetheve të
aheve,

mes halave të pishave dhe bredhave,
nëpër tisin e kaltër të bjeshkëve
gjithmonë do të jetë i trëndafiltë.

E do të fërfërijë lehtas ai si zogu i artë,
si valë e kaltër që shkrihet qiellit.

E do të lindë aq e bukur dita nga harqet e krojeve,
nga gropat e ortekëve,
nga shpellat e pëllumbave të egër,
nga imshat me folenë e gjelit të egër, ketrit,
bilbilit.

E do të lindë po aq e bukur dita
nga figurat gjeometrike të kullave të sondave,
nga harqet e korpuseve, sipër kaskës së minatorit,
sipër llambës të karbitit, tymit industrial.

I përjetshëm do të jetë qielli i tëholluar sipër
pishave

që kumbon prej rrufeve;

do të jetë e përjetshme sipër rrobës së blertë
fishkëllima çjerrëse e rrufeve të qiellit,
klithjet e zogjve të natës dhe egërsirave.

Gjelat e egër do të ndjellin agimin,

bishat do të mallëngjehen përjetë për njerëzit,
boritë, motorët, sirenat,

kurrë në armiqësi s'do të jenë

me tokën e qiellin që zërin ua bëjnë jehonë
njëherësh

metalit, zogut dhe bletës.

Fyelli do të kumbojë ëmbël si blegërimë qengji
si përgjigje deleje, si bari i dashuruar.

Të gjitha në bjeshkë

do të jenë të përjetshme.

Ngjiten bjeshkës në mbrëmje vogëlushët e rrethit letrar

Pemët e ngarkuara me borë
ngjajnë
si prej qelqesh.

Dielli shkon të pushojë
lehtë, plot kujdes
se mos i thyen degët.

Sapo kanë dalë vogëlushët
prej mbledhjes së rrethit letrar,
nëpër një dritë të trëndafiltë
ngjiten shpatit matanë.

Vetëm kokat e vogla
dhe duart që i rrapëlojnë

duken nëpër tisin
që ka rënë mbi borë.

Pas pak do të hyjnë në pyllin me gështenja
Fatmiri, Flutura, Manushaqja, Arbani.
Dimri e ka zbukuruar peizazhin pranë
sipas fantazisë së stinës vetë.

Gjurmët e tyre mbulojnë gjurmët e ketrave,
dhelprave, zogjve të natës; figura-figura krejt
drita që shkrihet në degë, lumi që psherëtiu pas
në fantazinë e fëmijëve lindin metafora.

Lumi vetmohet. Në zërin e tij ka ankth.
Shkëlzeni tepër i heshtur vështron prej sipër.
Dimri rregullon natyrën sipas fantazisë
së rapsodëve të ciklit të kreshnikëve.

Vërshon muzgu në lugje, i ndezur
mes pyllit të gështenjave krejt prej qelqi,

hydrocentral vigan-natyra mbush
me dritë fshatin si hoje bletësh.

Vogëlushët poetë rendin. Sundues
të fantazisë së dimrit.

Dimri rregullon natyrën tani
sipas fantazisë së këtyre fëmijëve.

Ëndërr e zhgjëndër e një burokrati

Muzgu po mbështillte qytetin,
burokrati
në kthetra të karrigeve, rafteve,
kateve me shkresa
mbërthyer
s'dilte dot.

Nëpër një kllapi të ëmbël
ai pa:
këmbët e mobiljeve të zyrës
u shndërruan në rrënjë drurësh,
qilimat dhe sfungjeri
në humus pylli, lëmashk, kërpudha.

Gjithçka u rikthye në origjinë.
U ringjallën shenjat përkatëse të rrufeve,
shkallët e bëra me sëpatë nga druvarët,

emrat e vrazhdë të barinjve,
zgurliqet për milingona, për bletë, për grera.

Shkresat morën formën e gjetheve.
U ngjitën me kapëse në degët përkatëse.
Shtyllat treguese të grafikëve —
nervurë e gjetheve.
Boja e harxhuar —
klorofilë e pyllit.

Kërcasin gjethet e thara
si shkresa të grisura me nervozizëm
prej duarsh të kaltra nga burokracia.

Duke iu hapur goja nga gjumi
kthehet në strofullën e vet ariu,
putrën e lëshon mbi lëmashk:
Oh!

Pikërisht në atë vend ku fundoset në kolltuk
burokrati.

Këtij i rrëqethen flokët drejt përpjetë,
i zmadhohen rrotullat e syve. I zihet fryma.
Ç'peshë e rëndë!
Tani, si nëpër shpellë të zezë,

rrëshqet në humnerën e errët të gojës së egërsirës
koka e burokratit, qafa, supet.
I çon duart në muret e gojës,
prek zmallin e dhëmbëve. Rrëshqet,
bie.

Nga tronditja e rënies së tmerrshme, ai i tëri
me kocka, me mish, me ndjenja
del prej ëndrrës.
Ndërkohë mbi qytet bie agimi.
Dritaret shkëlqejnë si sy
që tërë përcimim shohin viktimën.

Mes tavolinave, karrigeve, kolltukëve,
rafteve me shkresa,
po ngrihet ai, për të mos e përjagur më
ditën e re që po vjen.

Shkëmbinjtë

Shkëmbinjtë —

skaj horizontit pritje e lëbardhme
që tretet moti në reshjet e stinëve.

Nga zemra e përvëlur e tokës
mësymja më e vrullshme, e gurtë
për qiell.

Shkëmbinjtë —

pleq me rrudha që rritin bar, lule epike,
me rininë e rrëmbyer
nga lumenjtë dhe qytetet.

Shkëmbinjtë —

të rinj që u nisin pëllumba të egër yjeve
me të ardhmen e vet të sigurt
në lumenjtë dhe qytetet.

Rapsodët plaken

Rapsodët plaken,
gjersa dhe shkëmbinjtë e ndiejnë pleqërinë.

Thellë në luginë, ku i kaluan të njëqind vitet,
gurët gëlqerorë si nga lumi prej zërit të tyre u
gërryen.

Pleqtë viganë u holluan nga mosha,
u holluan nga zëri i dhimbjes,
i dashurisë.

Përmbi shtëpitë dhe gjallimin e tyre në luginat e
ngushta

ndiheshin ngushtë mjegullat dhe retë.
Mes shtresave të reve e të mjegullave,
përmes dyerve të shkrepave hynin shtresa rrezesh.
Sipër lumenjve,
në boshllëqet mes reve,
copra ylberesh dhe vetëtimash.

Dhe ditët e njëqind viteve të rapsodëve
aq të shkurtra janë në kujtesë
sa vetëtimat, sa ylberet në honet mes reve.

Rapsodët plaken. Gurgullon zëri i tyre
si lumë i nëndheshëm që përpiqet të dalë nga
shpellat
dhe shkëmbinjtë i zënë rrugën kur rrezohen nga
lart.

Megjithatë njerëzit mblidhen rreth trupit të
plakur,
shohin mundimin e pleqve për të nxjerrë zërin
e këngës,
shfaqen në këngë fytyra malësorësh aq sa mund
t'i zbulojë
një vetëtimë.

Vijnë malësorët nga luftërat e gjata,
varur pas balloreve të kuajve njerëz me flokë e
mjekra të gjata.

Vijnë ata me nëntë plumba në trup,
shtrihen e vdesin.

Dhe në krye të gjëmëtarëve Bot Otërgu:
gjurin e djathtë në tokë,
duart në leshrat e gjoksit...

Dhe të duket se vetë shkrepat
vënë duart në mjegullat e errëta
ngjitur në trup të tyre
dhe sytë e malësorëve plot me qiell
rrezojnë vështrimet në tokë
(ne kishim besë në ty!)

Kështu e hollojnë trupin e rapsodëve
vdekjet dhe dasmat
dhe vetë luftërat e ndjekin trupin e tyre.
Dhe plaken rapsodët si drurët me kokrra
plumbash,
si shkëmbinjtë që kanë në gji kokrra rrufesh.
Në kohëra të reja vijnë këngët e tyre —
në shpate të rrëpirta, prita kobzeza, mure të
nxira,
ne montojmë dritat tona
mbi artin e lënë trashëgim nipërve.

Adhuresit e diellit

Nga shtëpia e vogël e lyster me gëlqere
dalin të dy vogëlushët leshverdhë.

Kalojnë oborrin dorë për dorë,
çapet hedhin lëndinës me bër.

Rrezet kanë ardhur përmes gjethit të ri,
kanë ardhur nëpër cicërimat e zogjve
në lëndinën e blertë
ku luajnë vogëlushët.

Ata
krejt fytyrën dhe vështrimin ia tregojnë diellit,
natyra e madhe është tepër e vogël
për ninëzat e syve.

Vogëlushët me çapet e vegjël
nisen ta zënë diellin me dorë,
kërkojnë vjollca vogëlushët midis rrezeve
si midis barit.

Kërkojnë vogëlushët se mos ndonjë zog i vogël
ka ngecur aty midis rrezeve.

Gjyshërit, stërgjyshërit e lashtë
sa ju e kanë dashur diellin.
Dhe me gratë e tyre që ktheheshin të lodhura
nga puna
ëndërruan të lindin fëmijë me yll në ballë.

Në pragjet e oborret e shtëpive
kanë ëndërruar të mbijë dielli.

Ju sapo keni dalë nga shtëpia e vogël
e lyer me gëlqere,
ballin dhe leshrat e verdha
ia tregoni diellit.

Ëndërr e gjyshërve dhe e stërgjyshërve të lashtë.

Poezia

Kemi biseduar për ty me barinj të e Lumit
të Gashit,
ndërsa delet kërkonin bar qumështor
nëpër gurët e bardhë të Shkëlzenit,
krojet pinin sisën e fryrë të hënës,
nata hapakëmbej prej gjirit me qumësht
në shtrunga të bjeshkëve.

E tillë, kemi thënë, është poezia.
Nëpër damarë të jetës rrjedh
siç rrjedh qumështi në damarë të gurëve,
siç rrjedh qumështi në damarë të barit.

Qumështi i bën shkëmbinjtë të lulëzojnë tërfilin,
qumështi e bën tërfilin t'i thërrasë delet,
qumështi ua nxeh gjinjtë tri herë në ditë;
në kupë të qiellit për mjelëset piskatin delet.
Valojnë pastaj kazanët e mëdhenj mbi zjarre,

nata hapakëmbas shkon prej gjinjve qumështorë,
gjithë shtigjet e bjeshkëve i pandeh për shtrunga.

Me barinjte në kullotë fjeta mes deleve,
dëgjonim natën lumin mes ahishtes,
dëgjonim gurgullimën e qumështit brenda gjinjve
të deleve,
dëgjonim nëpër trupin tonë gjakun e poezisë si
na rridhte:

Qyteti punëtor

fragmente

1.

Le të rrimë, Ajkunë, në zemrën e gëzimit të
shokëve,
siç rri nata e 22 majit si trëndafil dhe si vajzë
në apartamentin e bardhë të majit punëtor.
22 maji është nata e dhjetë dëshmorëve minatorë,
festa e dhjetë si kjo e qytetit tonë.
Festojnë dhjetë rrugët e qytetit, dhjetë mijë
punëtorë,
të gjitha lagjet, parqet, lulishtet, monumentet,
në sheshin «Dhjetë dëshmorët e minierës».

2

Ky qyteti ynë, Ajkunë,
ish-qytet i bjeshkëve, qytet i gurit, qytet i
malësorëve

iu deshën vite
që t'i kapërcente këto figura të poetëve.
Është qytet punëtor,
në muskuj ka bronz, në ballë bula djerse
dhe në të gjitha ndërrimet e turneve
pastron mushkëritë industriale
me ajër bore bjeshke.

Ky qytet ka qenë i banuar veç prej zanash,
veç prej vajzash që kërkonin krojet e humbura.
Socializmi iu dha besën malësorëve të rritur me
misër
se do ta bënin këtë qytet lule mali,
se do të kishte kaq rrugë, vepra, lagje,
se malësorët që gjenin kaq shumë emra për zanat,
do të mbeteshin ngushtë për emra.

3.

Eja të dalim nëpër qytet, Ajkunë,
ta mbajmë në qerpikë basmën ngjyragsholi të
dritave,
të shoh si rend nëpër mollëzat e faqeve të tua
të kuq të e dritave.

4.

A të kujtohet, Ajkunë?

Në qytetin me dy lagje u hap fjala atë pranverë
se kishin ardhë djem nga fshatrat e thellë,
që do të nxirrnin mineral nga kërshi jeshil.
Ne hynim përditë në zemrën e malit,
me mina nxirrnim mineralin nga damarët e kuq...
Rritje si tonën s'kanë pasur kurrë djemtë.

Qyteti rriti lagjet, lindi lagje të reja,
doli përtej lumit dhe ngriti uzinën e shkrirjes së
mineralit,
të dashurat e minatorëve u bënë gra.
Nisën të thërrasin «Apartamenti i minatorëve»,
«Blloku i minatorëve», «Blloku i metalurgëve»,
lagja «Minatori»,
lagja «Metalurgu».

5.

Liqen drite është qyteti sonte,
në sallën e madhe të pallatit të kulturës
rrotullohet vallja,

gumëzhin gëzimi i kolektivit punëtor,
në gumëzhimën e punëtorëve rrotullohet qyteti në
valle.

Eja në valle, Ajkunë,
qerpik për qerpik me festën
le të vallëzojmë!

Gojëdhënë

Në një bjeshkë të blertë me bar shumë e diell,
një djalë i varfër, i brishtë si vetë rrezja në borë,
kulloste delet në shpat e ligjëronte melodi në fyell,
që i thërrisnin të shpërthente në gur lules e kroit.

Dilnin fëmijët kokëbardhë nga gjiri i lokeve
në dritë të krojeve, në shpate, në shkrepë,
në ata sy plot dritë, në trajtë zogu të vogël
që ngre fole me rreze, pasqyrohej jeta.

Fyelli tregonte për një gjol të kaltër në bjeshkë,
që ia mori në gji një herë vashën një bariu,
flokët e saj tani në të gjitha burimet (mot e jetë!),
në të gjitha fyejt fërfërijnë si veniu.

Pas shumë vitesh fyelli u dëgjua përsëri
në shesh breg lumit Drin, në hidrocentral,

mijëra zemra u prekën nga ajo melodi,
automjetet shoferët i ndalën për një çast.

Ranë në mendime njerëzit. Jo veç kështjellat këtu,
jo vetëm urat, rrugët, ndërtimi i jetës;
edhe bukuria e vashave, drita që na duhej
ka kërkuar nga njerëzit diçka prej vetvetes.

Në dritë alpet lindin vajza më të bukura,
në dritë bukurisë së vajzave më nuk i tremben,
në dritë fytyrën tonë sot kanë ditët e lumtura
(vazhdonte fyelltari tregimin e ri për jetën).

Melodia humbi në bjeshkë. Si në tregimin e
moçëm
të fyellit, nëpër trup të maleve, ndër burime
kish zbritur si flokët e vashës së bukur të rapsodit,
fërfërinte si në ar nëpër kantier, nëpër brigje.

Fyelltari u bë punëtor. Nga lart, të lëkuqëm
si majmal në agim, projektorët e nxjerrin.
Një nga fëmijët që kërkonte fyellin e humbur
zë tregon në poezi tani këtë gojëdhënë moderne.

1977

Një Valbonë dhe një Drin

Në ty kaltëron një Valbonë,
në mua utërin një Drin;
hidrocentrali - hapësirë e madhe
që pamjet nën vete i përfshin.

Autobusët mbartin plot
punëtorë nga turnet, nga viset udhëtarë.
Ata që shkojnë, ata që vijnë
të panjohur dhe të njohur për ne janë.

Dhe ashtu siç kërkojnë udhëtarët
të njohurit nga ngjyra e veçantë e syve,
ne kërkojmë te njëri-tjetri fjalët, mendimet
që dikur, diku i kemi pëshpëritur.

Në ngjyrat e syve të tu me drita
që të shikoj pakëz përkulem:

ja, aty një ortek bore që shkrin
për të ushqyer një lule.

Lëndina të blerta alpine
me blegërima, zogj, rrëke...
Ja, një re e bardhë të shkrepat
çon një zog të vogël në fole.

Agimi i ajërt mbi çati
mbi rrjedha, përmbi zalle...
Ja, horizonti i kaltër sa një krah shpendi
shkon në dritare të një vajze.

Hydrocentrali mes grykash këtu
i thërret njerëzit në rrjedhat e tij,
siç i kërkon rrëketë Valbona,
siç e kërkon Valbonën lumi Drin.

Në trup të ndiej tek më vërshon
(këtu, në brigjet e vërshimit të lumenjve e borës)
dhe tok me ty dritat dhe ngjyrat,
dhe ritmet vigane të kohës.

1977

Unë jetoj në fshat

Unë jetoj në fshat. Te dritarja ime gruri
bëhet i verdhë, i blertë, i gjelbër, i kaltër, i artë.
Çdo mbrëmje
nga kërcëjtë e hollë të grurit derdhet qielli
i kaltër. Çdo mëngjes nga kërcëjtë e hollë ngjitet
qielli
i kaltër. Mua përditë më thellohet qielli
në dritare. Në çdo kalli shoh të pikëzuar fytyrat
e fshatarëve me të cilët e mbolla, e plehërova, e
kullova
nga ujërat, pastaj në verë e korra, e shiva. Nëpër
fytyra
fshatarësh më përsëriten fytyrat e bijve të tyre
që janë
nxënësit e mi. Unë jetoj në fshat. Me dritaret
e dhomës
në grurë, me fëshfëritjet fëmijërore të grurit në
dritare
e në faqet e shfletuara të librave të bibliotekës.
Qiellin

e marr nëpërmjet këtyre kallinjve. Sikur
ma dhurojnë nxënësit e mi fshatarë nga kërcejtë
e hollë

të, krahëve. Dhe jam i lumtur. Këtu
gruri më sjell të gjitha ëndrrat që thuren
në mbrëmje. Që i merr nga sytë e fshatarëve
e m'i pëshpërit mua. Unë jetoj në fshat. Qiellin
e përfytyroj gjithnjë (edhe kur jam sy për sy me
të)

me gjurmë kallinjsh (si bari i vesuar
me gjurmë këmbësh të harabelave), toka
më kumbon nën këmbë me ritmin e hapave
të fshatarëve që nguten drejt grunoreve. Si të
gjithë
bujqit e kam të zënë kujtesën me grurë

kokërrmadh

që, kur rrëzohet nga kalliri në tokë, bën tingull
si gishtërinj pianisti në tastierë. Unë jetoj në fshat.

Ta kuptosh thellë filozofinë e barit

Në pastë shkëmbinj të shkatërruar,
mos u thuaj gjë rrufeve, akujve;
i ka dërrmuar bari — përbindësh i blertë,
në pastë shkëmbinj të shkatërruar.

Në e paç vënë dorën në gjoksin e gurëve,
ndonjë forcë e padukshme dorën s'ta ka dridhur;
ka qenë zemra e rrënjëve të barit që rrihte,
në e paç vënë dorën në gjoksin e gurëve.

Në qofsh përkulur të këputësh një lule
dhe lulen s'e ke këputur kurrë,
të ka ndalur dora e fuqishme e barit,
në qofsh përkulur të këputësh një lule.

Në e paç shpejtuar hapin shtigjeve,
pa i krijuar gjurmët, dikush t'i ka zhdukur;
ka rendur bari, gjurmët t'i ka fshehur,
në e paç shpejtuar hapin shtigjeve.

Nëse e ke parë forcën e tij që s'përmbahet,
në intervalet midis puthjeve është dukur,
në pushimet midis rrahjeve të zemrave është ndier,
nëse e ke parë forcën e tij që s'përmbahet.

Në paç dashur ta kuptosh thellë filozofinë e barit,
s'ke lënë pa pikën përkatëse të djersës asnjë punë;
s'ke lënë pa frymën tënde ritmin e moshës dhe kohës,
në paç dashur ta kuptosh thellë filozofinë e barit

Shqerrat

Në fëmijëri kam qenë adhurues i zjarrtë i shqerrave,
ndaj çdo pranverë për mua ish krejt e befasishme.
Gufonte blerimi. Sa fije bari kish fusha,
aq shqerra të vogla në fshatin tim kishte.

Barinjte mbi përroska hidhnin trina prej thuprash,
shqerrat të mos mbyteshin të dehura nga stina siç
ishin...

Shqerrat kërcenin lart, bënin salto në ajër, atje
rrinin!

Mos ulej ndonjë re e bardhë e shqerrat na i vidhte?
(Vuaja këndeje në tokë bashkë me gjithë nënat e
tyre.)

Tani livadhet e fshatit janë bërë ara gruri e
misri,

çdo plis e rrënjë prej traktorëve dridhet.

Mua, sa të kthehem në fshat, një fije bari të
këpus,
më blegërijnë në zemër gjithë shqerrat e fëmijërisë
sime.

Baba pyll! Baba pyll!

O! Baba pyll! Baba pyll!

Baba i zogjve, lisave, luleve, ujqërve,
baba i hijeve, muzgjeve, flladeve, dritave,
baba i udhëtarëve, të dashuruarve,
baba i heshtur, i përmallur, i shkujdesur,
i lodhur, përgjumësh, i sapozgjuar, i pagjumë,
gjëmues, gërhitës, thirrës, rënkues,
i thellë, i mençur, filozof...

Me këmbët rrasur në tokë, me kryet rrasur në
qiell,

pa ty nuk bëjmë kurrë as dasmë, as vdekje.

I dashur, baba pyll! I moçëm, baba pyll!

Ti kur të duash, bëhesh martir nën rrufe me
duart e tua,

kur të duash, koracë të gjelbër hedh e na rri
ftohtë,

kur të duash, jep koncert të madh me zogj,

koncert me bilbila, thëllëza, lauresha, trishtilë,
pëllumba,

koncert me qyqe, lorëza, shqiponja, hutinë,

koncert me zë gjethesh, zë rrëkesh, përrenjsh,
krojesh,
koncert me zë trungjesh të moçme që era i luan
andej-këndej.

Ne kurrë s'të tëhuajmë ty, ne s'të harrojmë,
pa ftuar as në dasmë, as në vdekje, s'të lemë.
Ti s'di të vdesësh kurrë, ama, di të fshihesh në
dhe,
t'i lësh vend grurit tonë që rritet prej humusit
tënd.

Ne të vijmë sipër kraharorit me thika e zinxhirë
traktorësh,
me autokombajnë të vijmë, kamionët i ngarkojmë
me lëmin e ri.

Ti je atje poshtë dhe peshën e ndien rëndë,
as thërret, as rënkon, as kollitesh pleqërisht.
Ti që s'di të vdesësh kurrë, që di të rrish fshehur
në dhe,
di të dalësh prej ku je fshehur, një zë në e
dëgjofsh nga unë:

O! Dil, baba pyll! Baba pyll!

Se fëmijë shumë kemi lindur e s'po i dilet mbanë
me djepa,
se shumë vajza po shkojnë nuse e duhen mobilje
nusërie,

se ca pleq po na lënë e na duhet lënda jote.

Ti del prej aty ku fshihesh e na bën zë,
tund krahët nën hënë, çmpihesh, shkrydh
gjymtyrët
dhe ne i dërgojmë fëmijët me shporta të na
mbledhin
credhëza të kuqe,

të kuqe e të ëmbla e të tretshme si zemrat.

E ata na vijnë në mbrëmje fëmijë të burrëruar,
harrojnë një çast se ç'thuhet për luftën e yjeve,
kometën e bukur,

na thonë përralla, legjenda, fjalë bestytnish
stërgjyshërore
që ne nga dhjetë herë në paçim jetuar, s'i patëm
dëgjuar.

Të falemi, baba pyll! Baba pyll!

Se të kemi në trarët e shtëpisë, në dyshemetë,
tavanët,

në sofrat e bukës, tavolinat e punës,
në bibliotekat e mëdha ku shkrimtarë e shkencëtarë
mjekrat i shpalojnë të thata e të thinjura krejt,
shkrimtarë e shkencëtarë të mëdhenj marrin
frymë prej letrës së drurit tënd,
flokët e fëmijëve kur dalin, faqet e djemve kur
dysin,

frymojnë e fëshfërijnë si të jesh ti.

Të paçim, baba pyll! Të kemi, baba pyll!

Më thuaj, në u mërzitsh nga zjarri i rrufeve,
nga vrulli i përrenjve, akujt, ngrica, bora;
dridhjet e nëndheshme, njerëzit e ligj që fshihen
në ty,

se unë vij e t'i heq me duart e mia,
që ty të të kemi gjithnjë, të mos rrëzohesh kurrë,
që të fshihesh kur të duam e të zgjohesh kur të
duam,

që prapë të të ftojme nëpër dasma e vdekje.
Ti tani, borën përsipër e ke si flamur paqeje,
ditën e mirë e bëfsh, ti mirëmbetsh,
baba pyll! Baba pyll!

Përse lindën legjendat

Në këto male me kaq shumë legjenda
kanë jetuar gjithmonë njerëz të bukur.

Udhëtarët e lodhur, me shpirt poeti,
në shtigje të bardha ku pikonte blerimi i pishave,
ku në maja të blerta luhatej hapësira,
të ndodhur mes këtyre njerëzve, papritur
mahniteshin, shastiseshin nga bukuria.

Ndaleshin te krojet me ujëra si rreze
nëpër krahë të pishave, panjave, mështeknave
andej nga përfytyronin hone të blerta,
shfaqeshin vajza e nuse të bukura si prej ajri,
të pakapshme, krijime të reflekseve të ujërave,
të hijeve, vibrimit të gjetheve.

Udhëtarët, të befashuar nga shtigjet, ujërat, pishat,
të befashuar nga agimet, muzgjet, stinët

besonin më shumë se ky vend banohej
jo prej barinjve, bujqve e luftëtarëve
po prej dragonjve, zanave, shtojzovalleve.

E përsëri lindën legjenda,
kur udhëtarëve që kalonin këtu
u këputej jeta
buzë një kroi të krirët që të bënte akull,
mbështetur për një rrasë të verdhë
rrugëve të gjata, të lodhshme.

E përsëri lindën legjenda,
kur ushtri të mëdha që shkëlqenin nga armët
ku kumbonin shtigjet, lumenjtë,
paloheshin dhe vdisnin të copëtuara
nga ata njerëz që dilnin prej shtigjeve,
gropave, kullave. Treteshin,
bësheshin të paqëna.

Në këtë truall, ku aq herë
jeta mbeti sa një flakë kandili,
në këtë truall ku po aq herë jeta
u rilulëzua,
patjetër do të lindnin legjenda.

Pjesë nga një monolog i pyjeve të vendlindjes

Ju, që jeni rritur me zjarrin tonë,
me dredhëzat e kuqe, boronicat e mjedrat,
ju, që keni ruajtur nën hijen tonë
tufat e lopëve, dhive, deleve,
shkruani poezi,
ne jua sigurojmë letrën!

Është e vërtetë,
kemi vdekshmëri të lartë —
drurët na vriten prej rrufeve,
na rrëzohen prej ortekëve,
na gërryhen prej erozioneve.
(Sikur gjithë këta
për poezinë e vërtetë të flijoheshin!)

Ju bij, shkruani!
Nëpër gjithë metaforat e bukura

ne do t'i vemë të këndojnë bilbilat
e të thërrasin shqiponjat.

Nëpër të gjitha vargjet pa jetë
ne do t'i vëmë kaprollet të qajnë me lotë,
arinjtë t'i shkulin flokët
e të ulërijnë.

Diellin në fshatin tim...

Diellin në fshatin tim e kam parë të lindë
nga gurët e tharë të bokës,
nga lëmashku i verdhë i prapshtive,
nga shpellat e ujqve...

Diellin në fshatin tim e kam parë të lindë
në foletë rrëzë qielli të shqiponjave,
në sytë e harabelëve,
trincave, lejlekëve,
në bark të bardhë të dallëndysheve...

Diellin në fshatin tim e kam parë të lindë
nëpër gojë të qeve që hapej të kafshonte fushën
me bar,
nëpër kuakuatë e bretkosave, qokqotë e qokthave...

Diellin në fshatin tim e kam parë të lindë
me qeleshe të bardhë të babait tim,
me duvak të bardhë të nuses sime,

me pelena të reja të foshnjës sime,
me çantë të vogël shkollari në dorë...

Diellin në fshatin tim e kam parë të lindë
nëpër mellën e zezë me të cilën bënim njerëz ne
fëmijët,
nëpër burrat e borës që shkrinin në oborre,
nëpër kapyellin e djepit ku jemi mbajtur e nisur
për në jetë.

Blirët blu

Sa bie muzgu. Sa bie muzgu,
blirët rreshtohen buzë rrugëve
si roja blu veshur në pancir
nën krahë shtëpitë e fshatit t'i ruajnë.

Brenda blirëve blu. Brenda blirëve
duart e fshatarëve hapin dritaret.
Nga dritat elektrike shkrepëtijnë blirët,
gjethet dridhen vajzërisht prej flladit.

Nëpër dhomat e lumtura. Nëpër dhoma
me mbresa nga fushata e grurit mbushin natën
njerëzit që çlodhen. Bluja që vjen nga jashtë
në ekranet televizive është e kaltër.

Motivet me shqiponja. Motivet me shqiponja
marrin frymë tok me vogëlushët që flenë nëpër
shtretërit,

formën e gjetheve të blirëve (si pëllëmbë) dhe
ngjyrën
e ka frymëmarrja e tyre në kraharorët e vegjël.

Midis çarçafëve. Midis çarçafëve
si ekrane, flenë të lumtur çiftet
ngatërruar flokët në jastëk të përbashkët
si në drurët - roja dritë hije.

Blunë e blirëve. Blunë e blirëve
pa i bërë askush hile tjetrit
e harxhojnë njësoj në gjumë kooperativistët,
vogëlushët, traktoristët, poetët.

Blirë të artë. Blirë të artë
bëhen ata në agim. Ngjyra blu u bie
nëpër zemra, nëpër rrënjët që hapen në rrugë
nga shkojnë fshatarët për në punët e ditës.

B u j k u

Zogu i vogël luan
me kokrën e grurit.

Mos e prek, zog i vogël,
atë kokërr gruri,
je tepër i vogël
ta luash vendit gjithë atë rruzull.

Në atë kokërr gruri
është djersa ime.

Rreth formës së tij elipsoide
rrotullohen sytë e mi,
të sime shoqeje,
të birit tim.

Sytë e njerëzve të mi
planetë të kokrrës së vogël
të grurit;
im bir
më shpejt se çdo ligj të fizikës
ka mësuar qendrën e gravitetit të jetës
në atë kokërr gruri.

Mos luaj, zog i vogël,
me atë kokërr gruri.

Fytyra ime, moj

Fytyra ime, moj,
nga gjithkush më e afërt për mua
dhe s'të shoh.

Udhëtoj brigjeve të lumit drejt burimit
më fladitin ujërat e reja,
kohërat e reja më lëshojnë rreze në ballë.

Ty,
fytyra ime, s'të marrin dot valët me vete
siç marrin gjethe të rëna
re të shtrydhura.

Ti shkon drejt burimit të lumit
ngarkuar me mbresa njerëzore.

Fytyra ime, moj,
njerëzve që më njohin dhe i njoh
në fytyrë u rri.

E rëndë
ngjitesh mbi të gjitha valët e lumit,
sirenat e ujërave s'të ndalin. As bojërat e
shelgjet që duan të qajnë. ylbereve,

Poshtë rendin ujërat e vjetra, kohët e ikura,
krahët pa zogjtë e humbur në hapësirë,
shira që rikthehen në trajektoren nga erdhën.
Fytyra ime, ngjitesh lart, drejt njerëzve të
ngjitem unë. rinj

Ti e thyer re...

Ti e thyer seç re, moj vajzë,
si bie dega prej trupit të pishës,
rënkoi gjithë pylli kur re,
tejmbanë shpirti im oshëtiu.

Oshëtiu si shpirt njeriu.

Të pata besuar peshën e djepave,
erën në dritare që di ninulla nëne,
pëllumbat që zotërojnë të folurit e foshnjave;
po ti re dhe mua më dhembti,
tejmbanë shpirti im oshëtiu.

Oshëtiu si shpirt njeriu.

I ngjaje vërtet degës që do të bjerë,
asaj degës së blertë në pyje.

Që ti kurrsesi të mos bije
me dhembje burri, me drithmë fëmije,
si shelg u përkula të të mbaja,
që ti kurrsesi të mos bije.
Po ti re e thyer dhe unë thirra,
tejmbanë shpirti im oshëtiu.

Oshëtiu si shpirt njeriu.

Mozaikët e krojeve

Mozaikët e ujërave tuaja janë lotët e kaprolles së
bukur

që gurgullojnë pranë shtigjeve tona,
që reflektojnë qiellin e thellë, shpellat dhe pyllin.
Një fllad i lehtë të lëshohet, thyhen e bien
reflekset,
rrëzohen lotët kristale nëpër qerpikët e kaprolles
së bukur,
të rrëzohen lotët e vesës së artë prej fijeve të
barit,
na mbeten në buzë dhe etjen s'na e shuajnë.

Mozaikët e ujërave tuaja janë zogj të artë të
bjeshkëve
që pastrojnë pendën e pushin shumëgjyresh në
rreze të agimit,
lëshojnë pikëla drite mes tyre me sqepin e vet
të magjishëm.
Një gjeth prej aheve të bjerë, mozaikët dridhen,

si vasha e re vetëm për vetëm me ne në dhomë
të martesës
dridhet kur zbulon bukuritë e fshehta.

Brenda mozaikëve tuaj janë bilbilët e vegjël
që dridhen prej zërit të vet bashkë me majën e
bredhit në qiell.
Prej zërit të tyre rrjedh ajri bjeshkor midis
gurëve,
rrjedh nëpër forma të bukura të kraharorit të
kaprolles,
të kaprolles që merr frymë me nxitim përballë
nesh e ndalur,
të kaprolles që hesht, që pikëllohet, që qan.

Pranë mozaikëve jemi përkulur të heshtur,
solemnë;
brenda shkëmbinjve ku janë luginat,
brenda koracës së pyjeve dhe ujërave,
brenda dhembjes së gurëve,
kemi dëgjuar lotët e foshnjës si pika strehësh mbi
kulla,
frymën e nuseve si lumenj të mbyllur në gur
dhe larg, diku midis pishnajës e qiellit,
ku lodhet të shkojë shpendi i bjeshkës,

zëri soprano i një ujëvare të kaltër
dhembshurisht dhe ëmbël i këndon jetës sonë.

Hyn në kroje një diell, një hënë del,
zgjohet a fle në mozaikë të krojeve.

Ata ndërrohen. Ne jemi udhëtarë të përhershëm
që mahnitemi kur takojmë njëri-tjetrin aty,
kur shohim udhët, gurët e tyre, gjakun në gurët
e udhëve,
shoh sytë e tu, shok i dashur, rënë për agimin,
sytë e mi të rilindur sërish prej krojeve.

Mozaikë të krojeve, që ju sollëm në hidrocentrale
malore
të na e shuani etjen e dritës.

1985

1985!

Nuk të thërrasim
që të kthehesh më.

Kemi qeshur bashkë,
kemi qarë, kemi gëzuar,
kemi qarë...

A do t'ia dalësh mbanë
lotit tim të madh!

Mirëvafsh
te vitet e tjera!

Bora jote
gjer te majat e flokëve na arrin,

dielli yt i varur cangël
në tëmtha na vlon.

Në intimitet t'i kemi fshirë lotët nga faqet,
na i ke pajtuar lotët në sytë.

Nga e marta në të martë
ç'na kishin vallë metaforat
që bëheshin nervoze si fëmijë?
Nga e marta e një janarit
tek e marta e tridhjetë e një dhjetorit
ç'kishin vajzat që vononin të na e pohonin
dashurinë?

1985,
mirëvafsh në udhë të përjetësisë!

Ata që më duan janë shumë

Ata që më duan janë shumë. Unë
jam një.

Me emrat e tyre të përveçëm shkruaj
poemën më të bukur në botë.

Poema fillon me emrat e atyre që më pritën
kur po vija në jetë krejt paburrërisht
duke klithur, duke qarë.

Ajo s'ka mbaruar,
sepse ende nuk i di disa nga emrat e atyre
që do të më përcjellin kur
krejt burrërisht do të iki.

Nëse nuk i dua dot sa më duan,
kjo ndodh jo se nuk përpiqem sa mundem,
po sepse ata që më duan janë shumë
dhe unë jam një.

B e s o m ë

Po ti eja, moj, se fëmijët që do të kemi
më pyesin për ty:
ku është nëna, përse po vonohet kështu nëna?
Besomë, unë s'të tradhtoj kurrsesi ty që do të
jesh nëna
e fëmijëve të mi.

Ti mos ik, ti mos ik siç kanë ikur të tjerat.
As një fill floku prej atyre s'e kam kujtim, as
një fill qerpiku,
veç një fill shikimi që edhe sot i mban lidhur
për mua.

Me zemrën time në dorë kanë çuar ca jetë
ato vajza,
prej tyre zemrën e kam të bukur e të përkëdhelur
thua se është vajzë.

Po ti eja, moj, se fëmijët që do të kemi
më pyesin për ty
sa është larg nëna, sa është e bukur nëna?
Dhe unë heq keq që t'ua shpjegoj bukurinë tënde

dhe s'jam i kënaqur me shpjegimet dhe sa herë
largothem prej teje
harroj diçka nga ngjyra e tyre, nga nuancat që
kanë,
kur qajnë, qeshin, zemërohen, thërrasin, puthen
me mua.

Eja të ikim bashkë atje ku të dërgoj unë,
të të shtroj gjithë fletët e pyjeve, të të ndez gjithë
dritën e yjeve
e vetë po varem si ujëvarë përpara bukurisë së
ardhjes sate.

Po ti eja, moj, se fëmijët që do të kemi
pyesin për ty
ku është nëna, përse po na lë të bëhemi vonë?
Eja, se pa dashurinë tënde, pa përkëdhelitë
do na mbeten pa rritur fëmijët,
po edhe unë pa ato do të bëhem i vogël sërish.

I zoti i hijes së vet

Dikur ai ka pasur shumë vartës,
ndokush u bë
edhe hije e tij.

Hija
si hije.

Shtrembërohej ai,
shtrembërohej hija,
kërcënohej ai,
gjithashtu hija.

Nëpërmjet saj,
edhe kur s'ish
bëhej i pranishëm.

Tani
trupi i është plakur,
kockat i janë holluar.

Hijen përkatëse mezi e ka.

Hija
jo si hija.

Ai gërmuqet,
zgjatet ajo.
Zemërohet i zoti,
zgërdhihet hija.

I lëshohet para,
i shkon krahas,
i hipën në kokë,
mbi shpinë.

Bën ta vrasë,
s'e vret,
sepse i zoti s'ka se si
ta vrasë hijen e vet.

Arti nuk vdes

Arti nuk vdes. Ai rron me njerëzit
bashkëkohës, me gjyshin, babanë dhe nipin.
Artistët vdesin. Gjenitë e çdo brezi
të artë lënë tiparet e kohës dhe shpirtin.

Fytyra e plakut mbetet në vepër arti
me buzëqeshje fëmije, eshtra shkëmbi të fortë.
E sodit. E kupton se buzëqeshja i dhurohet një
foshnje
dhe pse vetëm koka e thinjur mbush tablonë.

Del gazi nga qerpikët si pëllumbi nga guva,
si bari i blertë që gufon në shkrep,
arti nuk vdes. Jeton me brezat.
Dashuria e njeriut për njeriun si vdes?

Stuhia përfshin qiellin e malin kolos,
shelgun mbi ujëra, varkën dhe rosën,

secili sipas mënyrës së vet dhe së bashku
tok me njeriun jetën e ruajnë të vendosur.

Çdo tingull ka brenda njeriun e bukur që fle,
barin që nanurit, valëzën e kaltër dhe erën.
Pas vajzës së dashur mbuluar me flokë si me
shelgje
njeriu zbulon tokën që avullon dhe diellin.

Dhe tingulli, dhe fjala, dhe ngjyra
njeriun e madh me rruzullin në duar
brenda e mbajnë. Është ideali i madh
i njerëzve që të ardhmen e duan.

I mbështillen në këmbë re dhe zjarre,
cikloni e shtrëngon me erëra të marra dhe ide,
në sytë plot thellësi dhe gjymtyrët plot hove
është vendosmëria e njeriut për botën e re.

Arti nuk vdes. Rron në çdo vend dhe shekull
sa të ketë njeriu i tokës shpirt njeriu,
ai i gjallë si të gjallët për jetë dhe ideale
me jetën rron dhe jeta e përtërin vetvetiu.

Në Bjeshkët e Nemuna

Në hyrje të Bjeshkëve të Nemuna, në fshatin Theth të Dukagjinit ndodhet një lapidar, ku është shkruar: «Këtu në nëntor të vitit 1944 nisi marshimin e saj përmes borës dhe urisë, në përpjekje me forcat naziste dhe reaksionin aradha partizane «Perlat Rexhepi».»

Jemi një mijë partizanë, një mijë yje të kuq në ballë,
një mijë palë sy hapin qiellin mbi Bjeshkët e Nemuna.

Dritën e tyre të ftohtë e marrim në duar, e ngrohim,
kongjijtë e akullt të saj në qerpikë na thërrmohen,
kristalet e tyre nëpër metalin e armëve kërcasin kur bien.

Në mungesë të luleve të veta, rrënjëve të pemëve,
në mungesë të foleve të zogjve, burimeve në gur,
në mungesë të blerimit dhe të frymës së njerëzve,

hënë as diell nuk lanë të shohë fytyrën në
pasqyrë të maleve,
udhëtar të pakthyer në shkëmb' bjeshkët nuk
lanë.
Kjo shtatore e bardhë që era ia zbulon shtatin
është vetë koha.

Era fryn dhe malet e mëdha të paqieill i zhvendos
kuturu,
kurrizët u kërcasin tek ndërrohen në udhë.
Era fryn dhe te këmbët tona na e lëshon nga një
mal,
një luginë, një hon, një thep, një brinjë.
Aty-këtu nga një kullë me nga një qiell për vete.
Nëse malet kanë lëvizur pa sy rrugëve të verbra,
gërvishtur e gërryer janë me njëri-tjetrin rrugëve,
hijet e veta ia kanë përplasur tjetrit mbi fytyrë,
këto kulla në atë gurë që kanë mbirë kanë
qëndruar.
Këto kulla kanë ruajtur yllin e vet mbi çatitë e
pjerrëta,
vijën e kaltër të tymit drejt e kanë çuar te' qielli,
sytë dhe armët s'i kanë ndarë nga frëngjitë.

Kush e hodhi atë kishë mbi trajtat epike të
maleve?!

Guri i saj i gjuan hijet në të gjitha malet,
nga kambanarja e saj kobojnë honet.
Nëpër dritare të saj mitralozë esesësh e fricësh,
në çdo prag të saj hamendja e vdekjes sonë.

Këtu malet udhëtojnë duke prekur lëmsheet e
e ngatërruara të udhëve.

Fatet shprishen nëpër këmbë gjigantësh që s'u
bihej në gjunjë.

Malësorët ia marrin të vetmen pikë vese gurit,
malësorët ia marrin të vetmen rreze fatit,
malësorët ia marrin të vetmen kokërr misri jetës.

Udhët s'u dihen orteqeve,
udhët s'u dihen vetëtimave që kullojnë
si kulloshtër kuçedrash.

Udhët s'u dihen zgavrave të thata të bjeshkëve,
që dikur paskan qenë kraharorë të lumenjve që
shkonin në det.

Nëpër këto bjeshkë të shkretuara pas nëmsh të
mëdha,

udha i dihet gjakut të zi të esesëve, fricëve;
udha e madhe i dihet gjakut tonë të kuq partizan.

Udha e madhe i dihet gjakut tonë të kuq partizan.

Qëkur filloi koha e gjatë pas nëmeve të mëdha
dhe në mungesë të lumenjve,
bjeshkët me detet nuk morën as dhanë një lajm;
dhe qiejt e vet në mëshirë të fatkobit i patën
lënë,
një mall i panjohur i paska përvëlur për ne.
Jemi një mijë partizanë, një mijë yje të kuq i
mbajmë në ballë.
Nga një qiell të ri për dore e marrim,
nëpër dyert e shkrepave hyjmë.
Në çdo zemër mbajmë nga një enë me gjak të
kuq, të ngrohtë.

Në rrënjë të pemëve, barit,
në rrënjë të frymëve njerëzore
jetën e çojmë.
Dhe ky imazh vajze i ngrohtë, i kërthneztë,
nëpër dritën e bjeshkëve që i vishet si lulëzim,
qershish
është koha e re e bjeshkëve. E nxorëm prej guri
në emër të jetës së re.

Idil partizan

Ngjitemi

nëpër gjurmët e njëri-tjetrit,
duart kërkojnë njëra-tjetrën;
kapemi për duarsh.

Një gjysmërruzull dora jote,
një gjysmërruzull dora ime;
kur bashkohen,
një rruzull vërtitës krijojnë.

Një zog qenka dora jote,
një zog qenka dora ime;
kur takohen,
dy zogj këngëtarë cicërojnë.

Një dorë për të kapur automatikun
për t'u mbajtur në thep të shkëmbit,

për të prekur një qiell,
për t'u ngrohur mbi zemër.

Dorën tjetër
për dorën e shokut e kemi.
Kolona bëhet kështu
një trup i vetëm.

Mbi supe kishim djepin e jetës dhe vigun e vdekjes

Udhëtonim. Ne
me kulla të djegura.

Vetëtimat binin
si flokët nga koka e të vdekurit.

Asnjë fjalë. Heshtje.
Në njërin nga supet kishim djepin e jetës,
mbi tjetrën vigun e vdekjes.

Përgjysmë lindnim.
Atëherë trupi ynë kërkonte të dilte sipër reve.
Përgjysmë vdisnim.
Trupi rëndohej në gurin e bjeshkës.

Në djep klithte jeta, foshnje kërthi.
Hesht. Hesht.
Thoshte heshtja jonë.
Ndiznim nën gunë një cep reje që kalonte sipër,
vështronim sytë e foshnjës.

Rëndohej vdekja në vig. Kalbej. Mos e lësho!
Ishte përsëri heshtja.
Fytyrat tona kalonin në radhë pa gojë,
nderonin vdekjen në supin tjetër.
(Jeta s'të lëshon edhe po të duash vetë.
A je burrë të mos e lëshosh vdekjen?)

Uleni një çast djepin!
Një çast tjetër vdekjen!

Foshnja ndukte qumësht në gjirin e grave,
një çast t'i ikte gjiri, qante,
thua se me gjirin s'do të merrte takim tjetër.
Çfarë ka? Thoshte heshtja.
Na i shikonte sytë me flakët e kullave tona,
që ende digjeshin prej kralëve.
Heshtja heshtëte.

Vdekja dalëngadalë hante
fijet e barit të kohës me kujë.
Pas çdo stacioni të udhës sonë
njëri nga supet prej saj na rëndohej më shumë.

Kështu jeta kishte një djep që të përkundej mbi
supet tona.
Vdekja kish një vig. Të ikte nëpër supet tona.

Udhëtonim. Me kulla të djegur. Na vinte keq
si dridheshin pyjet mbi gurë të thatë
e mërmërinin me vete:

Ç'fat do t'i presë, a thua?
Fati i djepit që përkund jetën?
Fati i vigut që lehtëson vdekjen?

Fati në të tilla mëdyshje të trishton.

Gjethet fërmojnë me frymë djepesh:
djepet...

Vë dorën mbi zemrën e shokut

Flemë.

Kokat të mbështetura mbi supe të shokut,
frymën, të ngrohur prej kraharorit të tij,
e japim sërish prej kraharorit tonë të ringrohur.

Vë dorën mbi zemrën e shokut:
si po më troket kështu kjo zemër!
Ëndrrën e nisur prej meje
e vazhdon ai,
ndërsa unë vigjëloj
duke shprushur herë pas here
urët e yjeve të natës partizane.

Emri im partizan

*Partizanit malësor që shkroi në një pishë
për të parën herë në jetë emrin e tij.*

Marr
një rrufe
midis gishtit të madh
edhe gishtit të pushkës,
nis emrin tim partizan
të shkruaj
në pishë të vetmuar.

A.

Arma ime vetëtin
nëpër flakë të rrufesë,
përcëllohen qerpikët rrotull,
nuk lëvizin sytë midis.

L.

Lëviz rrufeja,
rrënjëve të damarëve më rrjedh,
buron në maja
të dy gishtërinjve që shkruajnë.

I.

Imshatat rizgjohen prej zhareve,
rrëshira digjet, gufon
në trup të pishës së moçme,
me emrin tim malësor do të shkruhen dashuritë.

U.

Urat e blerta në male
shkruajnë nëpër borën që shkrin
duke avulluar.
U shkrua një emër i pashkruar kurrë,
emri im sipas bukurshkrimit tim:

A

L

I

U

Gjeto Basho Muji

Udhëtari mbi kalin e bardhë ish Gjeto Basho Muji.
Qiejt i fluturonin nga sytë e mbështillnin malet
poshtë.

Që atëherë detet u janë larguar maleve, kështjellave
prej guri,
ai det më det e qiell më qiell udhëton.

Agimet zbulonin sfondin pambarim të alpeve ilire,
gjolet mbetur aty-këtu si krahë pëllumbash të kaltër.
Gjurmët e kaprolleve e çonin te burimet udhëtarin,
shuante etjen që e pati munduar gjatë.

Lumenjtë në trup të maleve hynin si këlyshët në
trup të egërsirës së uritur.
Honet zgjeroheshin të merrnin zërat e hijeve plot
muzgje të zeza.

Udhëtari shkante sipër honeve, pishnajave me bilbila,
qiejt ngjiteshin shkëmbinjve si sy të trembur të
dhive të egra.

Pastaj vinin bjeshkët e shkreta dhe ai binte të
pushonte,
atje s'kish erëra për të ushtuar në bar, as bar s'kish
kurrkund,
atje s'kish ujëra ku të fërfëllonte zogu, as zog në ajër,
atje s'kish egërsira që tremben e përplasnin gurin
për gur.

Muji nderonte heshtjen e bjeshkëve që i binte
mbi gjymtyrë,
hënën dhe muzgun e plogët mbi relievet e thata,
binte të pushonte nën jelet e kalit që mësohej të
heshtë,
gjersa prej gurit dhe njeriut ikte nata.

Pushtuesit kishin kaluar Danubin dhe hynin në
tokat ilire,
hynë me shpatat e heshtat dhe gratë e bukura.
Gjeto Basho Muji ndeshej me burrat me flokë,
gjithkah u përskuqën pishat, gurët dhe ujërat.

Ca perri magjistrica sykaltra vinin nga Veriu me
borë i Evropës,
agime dhe ylbere bore u lëviznin në trup e në sy.

Bukuria e tyre mund të ish më e keqe se gjumi
dhe dehja
për ta lodhur e tradhtuar Mujin dhe ushtrinë e tij.

Nëpër malet me korba e breglumenjtë me pëllumba
në gjakun njerëzor zhytej luftëtari në djersë e në
baltë.
Në muzg, kur për paqe futej lumi mes shatoreve të
ushtrive
perritë e prijesve të huaj e thërrisnin kreshnikun
në shtrat.

Aromën e burrit të alpeve ëndërronin në katet e
dymbëdhjetë,
të ngopeshin me ajrin e bjeshkëve tona që shfrynte
ai nga mushkëritë.
Pas femrave vinte hollimi i gjakut, zvargia e zërit,
së fundi zinxhirët në këmbë e në duar; dhe qelitë.

Në qelitë buzë ujërave vitet ishin si shekujt,
Muji me shokë dergjeshin të lodhur, të zymtë.

Ujërat e ftohta, torturat, prangat në trup,
i shtypnin sikur donin t'ua nxirrnin qiejt e Jugut
nga sytë.

Nga Lugjet e Verdha, nga Klisyrat, Jutbina
vinin burrat ilirë e trimat i nxirrnin nga burgjet.
Muji adhuronte gjithçka ilire që atë e bënte të lirë,
njerëzit, dasmat, lahutat, kullat dhe muzgjet.

Buzë lumenjve ilirë bujqit shkonin në ara dhe
vreshta,
grurin dhe verën rritnin për ushtarët dhe Mujin,
Muji ish prijës malësor, prandaj grurin dhe verën
në gjak e në kocka s'i tradhtoi kurrë.

Në agime buzë lumenjve shfaqeshin qytetet e
fshatrat e të huajve,
Muji shkonte në luftë e kthehej me koka armiqtsh
që i mundi,
i lodhur, plot zemërim dhe plot mall për gruan,
humbiste në Ajkunën si mali në një re ngjyrë
qumështi.

Populli shkoi në luftëra të tjera pa Mujin.
Pas luftërave kthehej të çlodhej, t'i shtojë fëmijët
e gratë t'i çmallë,
që të pushonte i qetë në dimra e vera fatbardha,
Gjeto Basho Mujin e mbajti të gjallë.

Për tokë e qiell

Për tokë e qiell,
për gurin, drurin dhe erën që i dhanë jetë babait,
për shkëmbin e bardhë me burime të bardha,
për rrufenë e qiellit dhe të tokës,
për gurin e rrufesë që e ruajta në gji.
Betohem për tokë, qiell!

Babai im jetë ka marrë e jetë ka dhënë me këta
shkëmbinj
si shqiponja e këtyre shkëmbinjve;
betohem për babanë tim
dhe për shqiponjën që ka jetuar nën të njëjtin
qiell
e nën të njëjtat rrufe.

Betohem për babanë, shqiponjën, shkëmbin, rrufenë!

Këtu ka udhëtuar kaprolli e dhia e egër
dhe në brirët e kaprollit e dhisë së egër
është mbajtur qielli im nervoz dhe i bukur.

Betohem për kaprollin e dhinë e egër,
për pishën e bredhin,
betohem për dragoin e kuçedrën që ka jetuar
kushedi ku,
betohem për ata që shkuan në majë të shkëmbit
e ia morën qiellit rrufetë.
Betohem për brirët shumëgjyrësh
ku është lidhur bora e shiu e flaka,
betohem për njerinë e këtij trolli
që e ngriti me heroizëm jetën mbi këtë tokë
dhe shembi të gjitha të paqenat,
i rrënoi të gjitha vdekjet.

Betohem për shkëmbin!
Për shkëmbin që e kanë ngrënë rrufetë,
e kanë bërë si ballin tim,
për shkëmbin tim betohem që edhe në stinën e
luleve
i ka ardhur era rrufe;
betohem për shkëmbin ku kanë jetuar të parët
e që e mbaj për gjysh më tepër se këdo tjetër;
betohem për dhembjet e tij të lindjes e të rritjes
të brezave të njerëzve,
për shkëmbin betohem dhe rrufenë që i ka zbuluar
ballin
e i ka djegur vetullat.

Betohem për rrufenë e shiut, për rrufenë e borës,
për rrufenë e qiellit të kthjellët!

Betohem për tokën time dhe qiellin tim
ku mbështes këmbët dhe flladis ballin,
për tokën time që m'i bën gjurmët lule,
për tokën time që ma bën djersën grurë
e m'i bën fëmijët burra.

Betohem për tokën time që s'e tradhton gjakun
tim,
që e bën flamur
ku të mbështes zemrën në formë shqiponje,
që e bën fushë me grurë e me lulekuqe
ku e vendos diellin tim.

Betohem për tokë e qiell!

Fluturojnë urat

Po vjen mbi urë Ali Rustem Aliu i Dragobisë,
kokën të përdiellur atje lart e ka,
vetullat në ballë si dy pëllumba të egër me njëra-
-tjetrën i zihen.
Vogëlushët shkollarë me shami të kuqe në qafë
e presin në lëndinën këndeje t'u flasë për legjendën
e dikurshme të misrit,
t'u flasë për shokët e vet që i mbetën të rinj në
kampin famëkeq të Prishtinës.
Ali Rustem Aliu po vjen dhe ura e drunjtë po
dridhet.
Ai njërën dorë e ka vënë te një re e bardhë, e
ndritur,
tjetrën dorë e ka vënë si strehë mbi ballin e rripët.
Dhe ura po dridhet, po shkundet ura, rrapëllohet,
merr vrull ura,
krahët që i pati paluar diku pas trupit po i shpalon
ura
dhe fluturim po niset me Ali Rustem Aliun në
krahë,

Tani po shtangin ujërat mbi gurë, stërkalat dhe valët,
një lis shumëdegësh që lumi po e merrte me vete
është ndalur,
një turtulleshë ka mbetur me një krah të kredhur
në ujë
dhe një krah tendosur në hapësirë të kaltër.
Urat po fluturojnë, po rendin, po fluturojnë urat
dhe Ali Rustem Aliu shikimin e ka gjuajtur diku.
Vogëlushët shkollarë me shami të kuqe në qafë
po shohin spektakël fluturimi të malësorëve që
s'patën fluturuar kurrë
as mbi krahë shqiponjash, as mbi krahë resh të
bardha
siç patën ëndërruar ata, siç patën ëndërruar.
Po mbi këto ura që vetë ata i ndërtuan prej trupash
molike
ata patën fluturuar, patën fluturuar e shtati u qe
rritur
prej fluturimit në ura, prej ëndrrës së fluturimit
mbi krahë të shqiponjave, mbi krahë të reve të
bardha.
Ali Rustem Aliu po u shfaq vogëlushëve shkollarë
spektaklin e bukur të fluturimit të malësorëve mbi
ura,
pastaj do t'u flasë për legjendën e bukur të misrit,

për shokët e vet që i mbetën të rinj në kampin
famëkeq të Prishtinës.

Si po hepohet kështu mbi urë ai malësor
e sa mirë po i bindet në fluturim ajo urë,
e sa mirë po i binden ato ura të holla në të shtatë
grykat,

që sot po fluturojnë bashkë me rrugët e kuqe që
hypin në ura,
bashkë me rrugët që zbresin e çlodhen në një trung
ahu

në oborre, në hije të kullave të blerta të Dragobisë.
Vogëlushët sytë s'po ia ndajnë e me shikimet krejt
e thinjën,

duart po i zgjatin ta arrijnë e prej tyre po kolovitet
kështu,

frymën e rralluan në gjoks e prej saj po shtangin
lumenjtë dhe gurët e blertë dhe korijet,

që gjithsesi të fluturojnë urat, të fluturojnë urat,
të shpallin në gjithë hapësirën këtë rit malësor të
fluturimit.

Pa të ju s'do ta kuptoni dot legjendën e dhimbshme
të misrit,

s'do ta kuptoni pse mbetën djemtë e rinj në kampin
famëkeq të Prishtinës,

s'do ta kuptoni pse kullat blerojnë nga jeta në këto
gryka.

Ndaj po vjen fluturim mbi një urë Ali Rustem
Aliu i Dragobisë,
kokën të përdiellur atje lart e ka,
vetullat në ballë si dy pëllumba të egër me njëra-
një -tjetrën i zihen
e në të shtatë grykat kanë nisur urat e po fluturojnë.
Urat...

**I mjeri unë për kurmin tënd
të rrëzuar, për kumtin tënd
të shuar**

(Gjëmë e lashtë)¹⁾

Oh!

Oh!

Oh!

Dal në krye të gjithë gjëmëtarëve
e të thërras në emër ty.

Kumtar jam (medet!)

i kobit tënd të zi.

Gjaku më kullon nga mjekra
si rrëshirë e trashë,
bie e digjet, e flakëron
në rrasë të gurit të bardhë.

Vdekja mbi lëndinë kurmin ta ka rrëzuar,
kumtin në kum të lumit ta ka shuar

1) Shkruar sipas modeleve të folklorit
tradicional të Veriut

përmes kripit të kokës bari ka baruar,
kanë çelur gojën lulet e kanë lulëzuar.

I mjeri unë për kurmin tënd të rrëzuar
e për kumtin tënd të shuar.

Uji i borës poshtë nuk shkoi,
zogjve gjuha iu tha në gojë. \
Aty ku të ndaluan këmbë e dorë,
mbiftë një pishë e hollë,
fryftë një erë prej detit,
na e sjelltë kumtin tënd këtij bregu!

Ç'ti bëjmë këtij kobit
çuar prej syve të korbit?
Oh, ti ke qenë
shtylla e llogorit,
pika e mizorit,
dora e besnikut,
prita e armikut.

Është zbardhur agini mbi shkëmb të borëm,
mbi ortekë të moçëm,

është çuar fryma e flladit
mbi gjethe të ahut,
mbi fije të barit,
lart t'i ka dhënë shtatit,
shtatin si lisi,
shtatin si pipi,
sytë si petriti,
sytë si astriti,
fytyra si dielli.
Kumti yt në gojë të zogjve,
kumti yt në shkrepëtima të moteve.
Aty ku je, mor zambak,
e ngre kullën me çardak,
i bën zë udhëtarit
besa, veç prej mallit
në të rriturit shtati,
në të nisurit mustaku,
shtatin si bora,
fytyrën si molla,
flokët si fjolla.
Lart ka shkuar dielli i bardhë,
motrat të kanë ardhë,
ti mirëmbetsh, po ta japim dorën
të gjithë me radhë.

DITARI I UDHËTARIT

Unë jam Atdheu

Unë jam atdheu. Jam njeriu dhe toka dhe qielli që flet dhe ndien dhe dhemb shqip. Jam krahu i pulëbardhës mbi det dhe krahu i kroit mbi borë dhe krahu i qerpikut mbi sy. Jam zëri në kraharor të zogut, në kraharor të burrit, në rrahje të motorëve.

Unë jam atdheu. Jam i tëri prej rrugësh që sillen ditë e natë rrotull meje. Rrugë foshnjash gjer në oborr dhe rrugë autosh dhe trenash, rrugë ujërash dhe ajri. Vijnë nëpër to, të rëndë nga mendimet e së ardhmes, dhe poetët dhe punëtorët dhe udhëheqësit.

Unë jam atdheu. Jam pavdekësia e të gjallëve dhe përjetësia e të rënëve. Jam djepi dhe murana dhe mermeri dhe dafinat. Koha rrjedh nën të gjitha urat e saj pa më vjetëruar. Unë jam atdheu. Jam njeriu dhe toka dhe qielli që flet dhe ndien dhe dhemb shqip.

DITARI I UDRËTARIT

Dielli lindte mbi Rrogam të Shalës më 18 maj 1983

Më 18 maj '83
dielli lindte mbi Rrogam të Shalës
përmes një shtegu të hollë
si qafë kaprolli.

Njërin krah e shpaloi te kulla e Gjergj Markut,
tjetrin krah e lëshoi te kulla e Kolë Stanit;
dielli ra nëpër dritaret e 32 kullave,
nëpër sytë e 300 banorëve
të fshatit verior.

Mua vetë më ka çelur drita në atë fshat
më 18 maj '83.

I mbaj mend hijet e shkrepave
kur janë falur me njëra-tjetrën te zalli i Valbonës —
një palë janë ngjitur drejt majës së Jezercës,
një palë janë vërsulur për në majën e Brijëzës.

Njerëzit i pashë të shkojnë në ara,
të ngjiten nëpër rrugët si shkallë prej guri,
t'i kapërcejnë muret e brezareve.
Drejt pemëtoreve të reja me mollë e kumbulla,
i ndiqnin nga pas hijet e tyre të gjata,
që u binin anembanë bjeshkëve,
i ndiqnin nga pas hijet e lehta të bredhave, aheve,
hijet e krojeve.
Thua të ishin vogëlushë të lazduar që s'ndahen
nga prindërit e tyre.

Kam qenë atje kur burimet e reja
çelën nga gonxhet e gurëve.
Kam pritur sa u është kthjelluar uji dhe zëri,
buzët i kam njomur.

Tani është ngrohur toka jonë
për pataten, misrin, kopshtet.

Kam qenë atje kur lulet kanë çelur
nëpër zemra të ortekëve të moçëm.
Si sytë e shqerrave (ju betohem!) të ndritshme,
zëëmblla si blegërimat e shqerrave.

Më 18 maj '83,
sapo është ngritur dielli nga kulla e Gjergj
Markut,

sapo e ka lëshuar kullën e Kolë Stanit.
Kanë kumbuar në mure 32 lahuta,
kanë thirrur prej muresh 32 djepa,
kanë piskatur prej gurësh 32 ujëvara,
kanë zbritur prej lahutash 32 dhi të egra,
në qiell të çelur mbi rreth të vargmaleve
kanë hapur gjokset 32 shqiponja.

Kraharorët e malësorëve, luleve, zogjve,
njëkohësisht e harxhonin ditën e re së bashku,
më 18 maj '83,
kur dielli lindi mbi fshatin Rrogam të Shalës.

Krojet

Kudo që shkoj,
nëpër mua rrjedhin
krojet e Veriut.

Kroi i Fatosit dhe Kroi i Ahut të Epër.
Kroi i Boricave dhe Kroi i Tringëllimës.
Kroi i Hasan Gashit në Qafë të Kolçit
dhe Kroi i Çërk Hasanit në Majë të Karafiles.
Kroi i Lugut të Vrellës në ashtë të Trokuzit
dhe Kroi i Shejit të Bardhë në Bjeshkë të Nemuna.

Të gjithë krojet e bjeshkëve me emra që s'rimojnë
dhe krojet e tjerë po aq të dashur,
ndonëse anonimë.

Në të gjitha moshat e mia, ditëve, netëve
nga kroi në krua kam udhëtuar.

Nën harqet e tyre të bardha i kam lënë takimet,
nën harqet e blerta jam puthur.

Shallet e krojeve të bardhë, të blertë, të kaltër
rrotull qafe vajzës ia kam sjellë.

Kështu në çdo moshë
përrit e përcill kroje.

Në auditorë dhe biblioteka,
në parqe e sheshe qytetesh
befas më kanë prekur në supe;
ngrehu, se ia mbërrimë,
më kanë thënë krojet.

M'i kanë lënë librat hapur,
m'i kanë lënë vargjet pa rima.

Në të gjitha simfonitë më ka buisur Kroji i
Tringëllimës.

Në të gjithë neonët është shpaluar Kroji i Boricave.
Në grunajat pa fund ka gjelbëruar Kroji i Fatosit.
Në brezaret e agrumeve Kroji i Ahut të Epër.

Verë për verë ua kam ndrequr gurrat,
verë për verë ua kam hequr lëmashkun,
ua kam latuar gurët e pushimit
për ata që ngjiten në bjeshkë,
për ata që dirgjen në vërrin.

Në çdo moshë dhe vend
kudo më kanë ndjekur
krojet e Veriut.

L a h u t a r i

Të bardhë si ai, të kthjellët, të çiltër, të lumtur
unë i kam parë të gjithë vogëlushët e Rrogamit,
që duken e zhduken mes gurëve
nëpër lodrat e tyre.

Ai është poet i ri
105-vjeçar.

Shkëmbi me borë e gojfile
me të dy duart në atë poet ka qëndruar,
duke ia gdhendur portretin.
Lahutari i bardhë, fytyrën me vija e udhë,
me të dy duart, gjithashtu, si lahutën
ka gdhendur shkëmbin e vet.

Zërin e ka të ri si një kohë kur ishte 25-vjeçar.
Zërin e ka të ri si një kohë kur ishte 50-vjeçar.
Zërin e ka të ri si një kohë kur ishte 100-vjeçar.

Është i ri, 105-vjeçar.

Trefish të jetojë, urojnë malësorët e tij.

Jetëgjatësia e poetëve —

ogur i mirë për trojet.

Ai është i ri,

se të bardhë si ai, të kthjellët, të çiltër, të lumtur
unë i kam parë të gjithë vogëlushët e Rrogamit,
që duken e zhduken mes gurëve
nëpër lodrat e tyre.

Liqeni i Jezercës

Më ke pritur me ditën tënde më të bukur,
liqeni i Jezercës.
Të kam ardhur me ditën tënde më të bukur,
lot i Jezercës.

Të gjitha rrugët e deleve
rremat i paskan nën borë.
Bari i blertë i kullotave
i ndizka zjarret nën borë.

Bëhem qielli yt
Përmbys mbi ty
S'lë asnjë re nëpër mua.

Një valëz jotja të shkujdeset,
një fije bari ta këpusë zogu,
bie unë bashkë me hapësirën tënde,
si qelqe në mijëra copa.

Më fal, kam ardhur tepër vonë!
Mijëra dashuri rrugës më kanë vonuar.
Jam nisur herët e kam ardhur vonë.
Më herët ishin zgjuar gjithë ato male që i ndesha
në udhë.
Ja gropat boshe nga u shkoqën ata t'i vështrojnë
tek ti
shkrepat e lëvoruar të rrufeve.

Në mungesë të deleve, gurët e bardhë blegërijnë.
Si ata na afrohen të na i lëpijnë duart.
Unë po i ndal në shtrungë rrezet e borëta,
po i mjel,
i bëj tamël me borë.

I lë mënjanë fletoren e poetit,
ditarin e alpinistit,
aparartet fotografikë, aparatet e filmimit.
Gjithçka që mund të prekë sadopak
intimitetin tonë.

Rriska-rriska më shkrij në gji si ortekun,
valë më valë, pasqyrë më pàsqyrë, ylber më ylber,
si rrezet.

Pas njëqind, një mijë vitesh do të vij,
për veten time të pyes kujtesën tënde.

Bëhem syri i Jezercës unë.

Bëhu ti lot
në syrin tim.

Në shpate borën po e djeg me zjarr bari.
Mbi liqen lulet fytyrëvogla më lypin mua.

Mos më kërkoni më!

Frymën ma morën hiret e floçkës së liqenit,
duart po u bien fyejve të humbur të barinjve.

Zëri ka dalë e po i ndjell delet.

Buzët kanë shkuar e po shuajnë etjen.

Sytë po i çelin të gjitha lulet.

Rrugët e deleve për nën borë
po m'i kërkojnë këmbët për udhë.

Po iki përmbys si nusja mbi shalë,
përmbys — i rëndë, i lehtë si qielli yt.

Të lashë me ditën tënde më të bukur,
liqen i Jezercës.

Më përcolle me ditën tënde më të bukur,
lot malli i Jezercës.

9 korrik 1984

Tokë moj, gjiri i nënës që dhemb

Kam qenë fëmijë,
jam grindur,
faje fëmijnore kam bërë.

Jam penduar, jam zënë me veten.
tokës me grushta i kam rënë.

Mos! (Janë mbledhur shokët e lojërave)
Mos! — më kanë thënë,
se gjiri i nënës dhemb.

I penduar sërish
t'i kam ledhatuar e puthur
gurët e plisat e dheun e rëndë.
Fajet m'i ke falur,
tokë moj,
gjiri i nënës që dhemb.

Në përuljen time ndaj teje
asgjë prej dervishi s'ka pasur.
Çiltërsisht më je afruar si nënë,
njerëzisht të kam dashur.

Kurrë me dy fytyra s'kam qëndruar
përpara teje, fëmijë as burrë,
një fytyrë që kam pasur e kam;
s'e ndryshoj kurrë.

Të gjitha sofrat që m'i ke shtruar
duar nënë kanë qenë.
Udhët e tua kudo më ndoqën pas
si sytë e nënës.

Për çdo shqetësim dhimbjet i kam mbajtur për
vete,

dhembje ty s'të kam lënë.

Për të gjitha pakujdesitë e mia
vetes faj i kam vënë.

Njeriu yt i mirë kam dashur gjithnjë të jem,
tokë moj,
gjiri i nënës që dhemb.

Rreze e bardhë

Rreze e bardhë,
si rrezja e bardhë.

Bie në një gur bjeshke
ku e kam udhën,
në një rrasë të kaltër
në çati të kullës,
në një cep syri
që s'e kam parë kurrë.

E kthehesh prapë tek unë.

Rreze e bardhë, moj,
si rrezja e bardhë.

Bie në një valë lumi
që ikën e këndon,
në një degëz peme
që në dorë më lulëzon,
nëpër gushë të një zogu
që në sy më fluturon.
E të kthehesh tek unë s'vonon.

Të marr në kraharor si të dashurën,
t'i bëj faqet si gonxhet e kuqe.

Rreze, moj e bardhë,
si rrezja e bardhë.

Bie në kupa të bozhureve
që më çelin në gojë,
në ballin e malësorëve
që udhës për në punë i takoj,
bie në qerpikët e dendur të grurit.

E të kthehesh tek unë s'harron.

Të marr në sy si bujku kallirin,
t'i spektroj një nga një ngjyrat e bukura.
Ta marr të blertën për arat e pyjet,
ta marr të kaltrën për ujërat e sytë,
ta marr të kuqen për lulet e frutat.

Rreze e bardhë,
si rrezja e bardhë.

N ë V i s o ç ë

Këtu nxënësit s'do t'i gjej më duke më pritur.
Veten s'do ta gjej më 20-vjeçar.

Kështu dashkan të thonë manushaqet e vogla
si prush i ndezur nëpër bar.

Këtu vija përmes borës, shiut, pyjeve
tek nxënësit e mi.

Si këto petale lulesh
gishtërinjtë tuaj të njomë qenë atëherë
kur morët penën mes tyre për të formuar a-në.

Manushaqet më s'kanë durim nëpër bar.
A thua duart e vogëlushëve të mi
ato lule për mua i kanë?

Prushi i tyre u skuq.
U bë zjarr!!

Ç'pret?!

Prapë mendokam se do t'i gjej nxënësit duke më
pritur?
Dhe veten prapë do ta gjej 20-vjeçar?

Një shëtitje në bjeshkë me një burokrat

Ai ish i verdhë dhe buçko,
shëndoshur në klimë të zyrës ai,
në bjeshkë asnjë detaj nuk e gjen
për të bërë krahasime me atë njeri.
Flladi i luleve kthehej mbrapsht prej tij,
se në këto bjeshkë prej gëlqerorësh të thatë,
qëkur ikën detet e lindën pyjet e myshqet,
nuk është ngjitur kurrë i tillë burokrat.

Flladi i kroit nën ahe që i lehtë
sa ta merrte në krahë zogu i verës, i bukur,
në fytyrë të burokratit një e qeshur
si prej babai që e ka lënë foshnjën vetëm qyshkur.

Rruga na çoi në ahishten
me trungje shekullorë,
befas pylli brenda vetvetes lëvizi në errësiër,

ahet u gjyshëruan, myshqet i lëshuan si mjekra
poshtë,
shkanë ca qiej si copëra flakësh, mjekrat u
përgjakën,
unë ndjeva trupin e dhjamët të bashkudhëtarit që
u drodh:
Ç'është! — Na rrethuan arinjtë! Jo, i thashë, është
loja

e flladit me gjethet. Një rrëkezë flladi mund
të luajë me gjithë këtë pyll këtu, me gjithë atë
qiell atje.

Pyjet flijohen në zjarr e ringjallen prapë në
muzg,

sa ishin të zjarhtë, bëhen të ftohtë, të heshtur,
në gji ruajnë krojet si fëmijët e vegjël, kërthinj.
Je i ndikuar nga mitet, më tha, nga cikli i
kreshnikëve,

s'kam mish për arinjtë e përbindëshat e zinj.

Disa orë më vonë rruga na nxori te sharrëtarët,
motošharrat rrëzonin pisha, ahe,
aroma e trungjeve,
vinte me vrull sikur dilte nga mushkëritë e atyre
njerëzve.

Ju jeni heronj, thirri bashkudhëtari. Ju
po e dëlirni qiellin nga pyjet, legjendat, arinjtë,

Ju po e dëlirni bjeshkën nga vetmia,
po e bëni vërri.
Këto grimca druri nga dhëmbët e sharrave
s'janë vetëm kaq. Janë mielli i eshtrave i miteve
hata!
Përbindëshat, kreshnikët po na i lëshojnë banesat
që na përkasin neve. Dhe ja ku po vijnë. Ja!

Fjetëm me shartarët. Për inat të shokut burokrat,
në basmën e natës që na ra në dritare u shkri
gjithkund
hëna e bjeshkës me dritat elektrike dhe projektorët.
Dhe qielli na shikonte mes gjetheve me sy zogjsh
pa fund.
Shpendët e natës klithnin duke imituar fëmijët e
vegjël,
skodat mbartën trupa të sharruar gjithë natën,
ndërsa në mëngjes na zgjoi prej gjumi një gjel i
egër.

Një agim tjetër ndeshëm në kullotë qengjat.
Në qytezë të barinjve takuam ca vogëlushë
me flokë të verdhë si diej bjeshke, me sy
që të shuajnë etjen. Ah, tha njeriu që solla unë,
më parë kam takuar ca qengja si ju, të butë.

Vizituam një sondë në shkrep. Atje s'kish asnjë
pishë,
vetëm ca bar përmes gurësh, ca lule fytyrëvogla.
Shkrepat ishin tingëllues, të skulpturuar
nga akullnajat e bješkëve, erërat, bora,
Befas, sa takuam sondistët e gjeologët, shqiponja
te honi pranë nesh hapi krahët në shkrep me
poterë.

Ai që ish përgatitur të mbante fjalim,
u nemit, u lëverdh në duart e mia, mbeti pa
gojë.

Ai që të bën gjëmën në zyrë, punëtor qofsh a
vartës,
tani po zhburrërohej për dreq pa shkak, pa ditur
çka të tregojë.

I tregova emrat e krojeve, mrizeve, hijeve
ku kisha njomur gojën, luajtur, qeshur kur isha
fëmijë
dhe delet i ruaja. Ai i mbante shënim. Bah!
Them tani, ç'kam bërë, i kam paditur tek ai të
gjithë.

Që emrat e tyre edhe sot e gjithë ditën
të vuajnë në sirtarë, në dosje, shkresa pa ajër;
kështu i shpërbleva ata që në fëmijëri më deshën

e për mua s'kursyen asgjë. Ata që më thanë gjithë
ç'patën.

Udhëtua shumë ditë në rudina,
në pala të barit, shtruar për tjetërkënd në shpat.
Në këto bjeshkë të përbëra prej gëlqerorësh
shumë të vështirë e paska të marrë frymë një
burokrat.

Njeriu i bukur Ramë Sadria

Një pishnajë e artë që shkëlqen si flaka
nëpër ditën e kaltër verore,
një zog i vetmuar që shkon të kridhet atje,
udhëtarit në shpirt i pasqyrohet.

Dritaret që i hapin në mëngjes malësorët
dhe zëri që i thërret njeriut tjetër në rrugë,
agimi që kumbon mbi ujëra dhe pyje
njeriut të bukur në shpirt i lënë gjurmë.

Nëpër një rrugë të zakonshme mes grykash
udhëtar i zakonshëm është si ne të tjerët,
veç kur preket një fije bar a një lule mali,
e ndien dhembjen e tyre dhe zgjohet herët.

Që të mos vonohet dita e re që ka veshur
fustan të artë që i ndrit pyjet dhe ujërat,

edhe fëshfërin midis hapësirës së kaltër,
ai shkon dhe vetëflijohet. Njeriu i bukur.

Që ajri i bjeshkëve tona të lira
të bëhet gjak në gjymtyrë të fëmijëve,
zë që i thërret e i këndon njeriut
edhe sy të kaltër që na lumturojnë të gjithëve...

Ai shkon e bie madhërisht edhe heshtur,
skuqet krejt qielli i verës dhe lëndina,
kam përballë portretin e njeriut të bukur,
njeriut të bukur Ramë Sadria.

Udhëtimi

Udhëto. Sipër kalit të bardhë
nëpër shpatina të gjelbra
zhvendosen retë prej një shkrepri në tjetrin
si kope dhish të egra.

Prej zhurmës që bëjnë hapet një dritare,
me dy sy të panjohur një vogëlush të sheh,
dora e kaltër e erës së bjeshkëve
flokët e artë lehtë ia përkëdhel.

Udhëto! Nga këto kroje
që bëjnë lule në gurë,
mos prit tradhti, as dredhira,
mos prit besëprerje kurrë.

Ulu të pushosh te krojet e Kikave,
pusho në zall të Çeremit;

nëpër bar cicërojnë gurët si zogj
edhe fluturojnë ujëvarat prej qiellit.

Fshati brenda luginës së blertë
edhe qiellit të vet të kthjellët
si brenda një sferë qelqi rri qetë,
si brenda një shpirti të pastër.

Drejt fshatit udhëto, komandant,
me dy sy të çiltër një vogëlush të sheh,
dora e kaltër e erës së bjeshkëve
ndalet në hapësirë, të përshëndet.

Ajo natë

Atë natë të butë
mblodhëm delet nga kullota,
i zumë në shtrungë,
i molëm.

U kthyen ato na shikuan
me sy të habitur
plot dhembje të ëmbël.

I shtruam foshnjës,
e vumë sipër shtrojes,
e mbuluam
dorën e nxori sipër saj,
që të mos i bjerë mbi fytyrë.

Atë natë zgjatëm dorën,
e çuam në kuvli pëllumbin
edhe pëllumbeshën pranë.

Ajo natë e butë

me delen që ripërthej në torishtë,
me foshnjen mes shtrojes e mbulesës,
ajo natë me trajta të lehta e të buta,
që kish aromën e barit të kositur gjatë ditës,
kur po shkrihej nën gjethe të pemëve,
befas u përgjak prej vrasësve të njeriut tonë.

Kish mbetur i etur për atë krah,
për agimin e ri që do të akrepte,
dy hapja larg tyre ish vrasë ai.

Në
kur nuk e kishim krahën të gjallë,
kur jeta e'në shikonte më prej syve të tij,
shkur të mos e kishim gjetur lumrin
shy.

Kur nuk e gjetëm Ramën të gjallë

Në njërën dorë automatikun e kish,
në dorën tjetër një grusht tokë,
bar edhe lule.

Një trëndafil të kuq kish në ballë
dhe dy hapa larg
kroi me ujë të kristaltë.

Kish mbetur i etur për atë krua,
për agimin e ri që do të shkrepë,
dy hapa larg tyre ish vrarë ai.

Ne
kur nuk e gjetëm Ramën të gjallë,
kur jeta s'na shikonte më prej syve të tij,
sikur të mos e kishim gjetur lumin
aty.

Vogëlushët sjellin lule

Në atë hark që bën trupi i vogëlushëve
kur vënë lule sipër mermerit të të rënëve
siç bën qielli për të kapur malin tjetër,
siç bën ylberi për të kapur bregun tjetër,
është bukuria e përpjekjeve që bëjnë
brezat njerëzorë
për të vazhduar me heroizëm jetën.

Pas shumë vitesh

Pishnaja e moçme që qau për ikjen tënde
tani nuk është më. Prej një filizi
është çarë guri më katër, më dhjetë pjesë,
ka vërshuar kjo pishnajë e re drejt diellit.

Kufitarët që t'u ndodhën pranë janë moshuar,
prej të sapolindurve që i trishtoi lajmi i vdekjes
sate

janë këta kufitarë që vigjëlojnë këtu
mes agimeve të bardha si bora dhe të përjetshëma.

Vogëlushët që t'i sollën lulet e para mbi varr
janë rritur. Prej kërcinjve të hollë të atyre
janë këta gjeologë flokëverdhtë që sondat i çojnë
në shkëmbinjtë midis mjegullave dhe yjeve.

Miliona llamba kanë vënë nëpër dhoma këto duar
nga drita e ujërave të bardha, nga shkrepëtima e saj
midis rrezeve, gurëve, drurëve,
dhe nga yjet që t'i shoi nata e fundit në sy, Ramë
Sadria.

ie shtëpia e shokut Enver
në Korçë

Në një shtëpi kam parë lloshnjë dhe gjatë
me tërë shtëpi (që) gjatë të Moravës.
(që) gjatë të Bistricës të Nemuna mund të
ishin.

Një ditë të atyre gurëve
ndëtohet gjatë kam nisur.

Kam hapur portën e rëndë ku ndodhet Enveri
e thërritet: «O shtëpia ime, sa më mirë njihje
kam curë nën portë të dafinave.
Nëpër fletë të tyre është shëndërruar dielli.
në muret fletura të lujteshme lambar
pë ende përmbi trup më digjen.

Si për jam një punë oxhakut
ja rryza e punës, para, poja e shkruarit.

BUROJ EDHE NË JUG

Te shtëpia e shokut Enver në Korçë

Në atë shtëpi kam qenë foshnjë dhe gjysh,
në atë shtëpi prej gurësh të Moravës.

Prej gurësh të Bjeshkëve të Nemuna mund të
ishte.

Nëpër dritë të atyre gurëve
udhëtoj qysh kur jam nisur.

Kam hapur portën e rëndë ku ndalej Enveri
e thërriste: «O shtëpia ime, sa më mori malli!»

Kam ecur nën hark të dafinave.

Nëpër fletë të tyre është shndërruar dielli
në mijëra flutura të flijueshme llambash
që ende përmbi trup më digjen.

Si bir jam ulur pranë oxhakut,
ja tryeza e punës, pena, boja e shkrimit,

filxhani i kafesë, taketukja ku digjej cigarja,
dritarja, pemët në dritare, 77 diej
të moshës së tij në ato dritare.

Nëpër dysHEME rrinë zgjuar hapat e Tij.
Nëpër hapat e Tij dëgjoj djepin tim.

O djepi im, djepi im
me kaptyell ujëvarash
çelur në ortiqe të borës.

Në cilën prej këtyre dhomave jam unë,
duke rritur veten
në djepin tim?

Në Korçë është një shtëpi e Enverit,
ndërtuar me gurë të bardhë si burime drite,
me rrënjë themelesh gjer te shtëpia ime në Tpla,
me nënë Poliksenin që është dhe nëna ime.

Në atë shtëpi, në një dhomë të saj
jam gjithnjë unë,
duke përkundur veten
në djepin tim.

Naim Frashërit

Me abetaren shqipe të poezisë në duart e njoma
u kam trokitur maleve prag më prag e derë më
derë.

Një erë e padukshme si gjithë fisi i erërave,
fletët e abetares m'i merrte nga duart. Ajo erë...

Kam pyetur udhë më udhë, kam thirrur qiell më
qiell
fletët e blerta, të kaltra, mos vallë m'i kishin parë.
Kam pyetur pleq treqindvjeçarë, barinj, rapsodë,
lavërtarë,
kaprollë të hutuar, arinj me flokë, lauresha,
pëllumba të bardhë.

Në ato udhë, Naim, kishe shkuar më herët,
kishe lënë emrin në rrasa të krojeve,
në qafa të kojrrillave e kishe varur si mesazh.
E belbëzonin fëmijët në shtroja, e ngjyenin hënat
në djepe,

e ndillnin delet në ëndrra, e blegërinin gurët e
bardhë.

Kishe fjetur dhe ishe zgjuar nëpër shpella,
në gërdhata ku 6 muaj në vit kullotin kecat,
në ahishtat ku filtrohen dita dhe nata,
të manushaqta si qumështi i kulluar në vedra.

Në ëndërr e në zhgjëndërr jam pritur e përcjellë
në viset e poezisë sate. Kam vënë në gaz buzën e
detit.

Kam vënë në mendime ballin e rreptë të malit.
Kam vënë në melodi zërin prej bilbili të bjeshkëve.

Prandaj më ngjan se edhe unë i kam shkruar
poezitë e tua me bar, lule, zogj, flutura, vesë.
Autorësinë tënde kanë poezitë e mia
me ndeshje klasash, qytete industriale, kibernetikë,
elektricitet.

Ti je kudo: në fjalë, në erë, në dritë të diellit. Zot
atje ku e përfytyroje ti praninë e zotit.

Prej çdo guri, lisi dhe plisi të rikrijoj, të jap
shpirt,
poet i pavdekur dhe idhull i gjallë i kombit.

Besa e fjalës sate sa shumë na u dashka
Ylberi i fjalës sate të na bjerë mbi udhët, mbi
strehët e shtëpisë.
Me fletë të bardha, të kaltra, të blerta plot vargje
vijmë te ti,
mësuesi ynë i madh i abetares shqipe të poezisë.

Buroj edhe në Jug

Më shumë se çdo lumë tjetër jam Drini. Dhe nëse
jam Drini,
buroj edhe në Jug. Eja dhe vështromë, bukuroshe,
si nisem.

Drita e kaltër e liqenit të Ohrit ka rënë
mbi plazhet, mbi plepat, mbi udhëtarët me bagazhe
të rënda,
që presin trenin e parë të mëngjesit që shkon në
Veri.

Bukuroshe, pak përgjumje që ke në qerpikë po ta
heq,
po ta heq pak ngjyrë të kaltër që të kapet në
baluke.

Eja dhe vështromë se si buroj nga një Oh i bardhë,
midis ujërave të kaltra, midis liqenit në Jug
dhe turrem drejt Veriut, dhe turrem drejt Veriut.
Jo, nuk buroj thjesht në një Oh! Buroj më thellë,
gjer ku përftohet ajo në shqip, nga Prespa,
ende më thellë, nga Mokra, Tomori, Ivani, Mali i
Thatë,

nga mali Gramoz ku bora rrëzohet ndër lisa si
mjellmë.

Nga zëri i mjellmës lind, nga krahët e saj fluturoj
dhe rend sikur dreri mes gurëve dhe sytë i lëshoj
lart.

Ja, nëpër ta e zbukurojnë hapësirën krahët e
fluturuesve.

Më shumë se çdo lumë tjetër jam Drini. Dhe nëse
jam Drini,

buroj patjetër edhe në Jug. Nëpër një Oh të bardhë,
të bardhë e gjer në ekstrem të bardhë, ku s'mbetet
as gjurmë e njeriut të etur, as gjurmë e shikimit
thirrës,

as sqep i pulëbardhës, as zhurmë e lopatës, as valë
e valës.

Buroj në Jug dhe më përcjellin këta qindra pasagjerë
të trenit,

që përpiqen të gjejnë me sy mes njerëzve të njohurit.
Më përcjellin këta pushues, të kaltër nga ujërat, të
mësuar

me trupin që s'u fshihet syve, ujërave, rrezeve.

Bashkëkohësisht buroj në Veri. Buroj nëpër një Oh
të bardhë

të frymës së bredhave. Nëpër Oh-un e bardhë
nuk mbetet gjurmë troftash që hidhen rrëkeve, as
gjurmë

e qengjit që shkoi ta shuajë etjen në burimin tim
dhe mua
të më vonojë së paku një sekondë në udhën time.
Rrotull meje këndojnë çikat dhe mbledhin boronica,
mollët e dasmave skuqin majë shtizës së flamurit
të kuq.
Më jep një puthje, bukuroshe, mu këtu mes buzëve,
të më valojë valë e gjakut gjithkrah trupit e të
nisem
drejt shkëmbinjve, fushave dhe rrafsheve të kaltër.
M'i kanë dërguar pëllëmbët e blerta rrepet e
moçëm,
më kanë dërguar zarfa të bardhë dashurie
mështeknat,
më kanë dërguar frymë buke të grunjtë lëmenjtë,
jam kulluar në kullojsë të maleve me stane, trën-
delinë e borzilok
dhe vij në shtrungë të buroj nëpër duar të kësaj
nuseje,
kësaj nuseje të kaltër të padukshme që më shtyn
me një Oh
nga kraharori i saj drejt Veriut. Kullojnë flakë
bozhuret
duke më pritur, kullojnë flakë bozhuret duke u
rritur.

Më shumë se çdo lumë tjetër jam Drini. Dhe nëse
 jam Drini
 buroj domosdo edhe në Jug, duke u shpaluar si
 jorgan
 valë-valë, fletë-fletë, gjethe-gjethe, gurë-gurë,
 kokrriza-
 -kokrriza të rërës. Duke u flijuar, dukë u rilindur
 ngjitem nëpër gurë të kullave gjer tek oxhakët e
 tymtë
 ku pushon një lejlek që e pastron qiellin me krahë.
 Ngjitem përpjetë gjer te kraharori i një vajze
 kaq i rëndë sa ajo s'e ngre dot e vetme,
 ngjitem gjer te dega më e lartë, te kokrra e ftoit,
 që nuk e rrëzon bora as era, as guri i udhëtarit të
 etur,
 zbres nëpër lugje të thella të rrudhave të një
 plaku,
 shtrungohem në mes dy maleve dhe bëj qumështin
 e dritës.
 Pasi kullohem në këto male dhe fusha të Jugut
 nëpër lule, fletë dhe njerëz, pranë hirit të ngrohtë
 të vatrave dhe bëj një Oh që shihet në Jug
 dhe dëgjohet vetueshëm në Veri, i bardhë, gjer në
 ekstrem
 i bardhë lëshohem drenisht unë, Drini, trupoj
 atdheun.

Mos bëni çudi prandaj pse jam kaq i etur, pse jam
kaq udhëtar,
se më shumë nga çdo lumë tjetër jam Drini. Dhe
gjersa
jam Drini, buroj gjithsesi edhe këtu në Jug!

Pogradec 1985

Mështeknat

Ato e dinë se unë nuk jam nga ky qytet
ndaj më dalin befas në rrugë mështeknat e arta
skaj uzinës mekanike, kombinatit të trikotazheve,
unë skuqem i turpëruar siç më ndodh përballë
vajzave.

Sërish vazhdoj të ec dhe të mendoj
siç bëj për ujërat e burimeve të ëmbla:
sa i kthjellët zëri i kanarinave në mëngjes
kur përcjell njerëz dhe po kaq kur i pret në
mbrëmje!

Njerëzve që në fillim s'ua mbaja mend emrin
tani i dalloj edhe nga zëri në turmë,
pa pyetur askënd vetë hapat e mi më çojnë
nëpër shtëpi të njohurish, nëpër rrugë.

Vjen mbrëmja dhe mështeknat të vetmuara a në
grupe
më presin te parku «Rinia» vajzërisht siç dinë.
Që t'ia ruajnë fshehtësinë dashurisë, me të bardha
vishen çiftet e reja që mbështeten në trungjet që
ndrijnë.

Druaj se hapen befas trungjet e ndritshme
brenda zemrës së bardhë i marrin të rinjtë dy nga
dy,
dhe në i marrshin mështeknat për ca çaste,
do na i kthejnë nesër çiftet përsëri?

Kush dika t'u flasë a t'i prekë magjishëm drurët
që djemtë e vajzat e bukura të na i rikthejnë
prapë...

Rrugët qenkan plot... Ja, sikur janë zbratur
gjithë trungjet e mbrëmshme në çast.

Sa shkrep dita tjetër, ato rreshtohen në rrugë
diku të veçuara, diku grumbuj krijojnë.
Energjinë diellore trungjet e mështeknavë e bëjnë
dritë
duke u përkulur mbi ne llamburitëse si neonë.

Spikeres së radios

Mbaroi dhe emisioni i fundit i lajmeve:
rekordet në grurë, Maliqi, Plasa, Gur-Shqipja.
Godinën e radios lokale ti e vë të marrë një sy
gjumë,
rend drejt meje mes blirëve.

Rend drejt meje mes blirëve
zërin si dhe sytë i ke blu.
Unë s'di t'u ruhem dhe boja e tyre
më bie mbi duart, buzët, këmishën, gjithkund.

Më bie në duart, buzët, këmishën, gjithkund,
nëpër gishtërinj më mbetet bluja e syve.
Ky zakon i keq nga fëmijëria më ka ardhur
kur bëhesha nervoz mbi fletoret e detyrave.

Kur bëhesha nervoz mbi fletoret e detyrave
krejt pa dashje shishen e bojës e rrëzoja mbi fletë,

siç mund të ngjyeja tani me blunë e syve të tu
kangjellat, lulet, fletët e blirëve krejt...

...Kangjellat, lulet, fletët e blirëve krejt
se dashurisë nuk di t'ia ruaj fshehtësinë, nuk dua.
Megjithatë nuk rri në faj dhe nuk ndodh si me
mësuesin dikur
duart të m'i nxjerrin mbi bankë e të thonë: Ç'janë
këto duar?

Duart të m'i nxjerrin mbi bankë e të thonë: Ç'janë
këto duar?
Do t'u thosha: ato që e pushtuan spikerin e bukur
mbrëmë.
E njëjta gjë s'do të ndodhë me ty kur t'i hapësh
emisionet e radios,
emrin tim s'do ta . pallësh me zë.

Deli Pjetra krahëbardhë (poemë)

*Deli Pjetra kraht e bardhë
Fluturoi e ra në Shalës¹⁾*

Unë fluturoj përmes kërshëve të gjelbër,
përmes qiellit të gjelbër të Dukagjinit
dhe trupi im është i kuq nga gjaku i plagëve
dhe krahët e mi valviten të bardhë midis qiellit e
shkrepave,
krahët e mi dy re qielli e shkrepash.

Jam një shpend i egër i dalë nga gjaku i luftës
dhe klith nga plagët e njerëzve të mi të dashur,
më rrjedh qielli i hollë përmes leshrave të djegura,
e më rrjedh qielli i hollë përmes lugjeve të
shpatullave,
më gudulis rrjedha e barit ndër rripat e gurëve,
më gugulis mjekrën pis të zezë,

1) populllore

më gudulis gjoksin bari i brishtë që rrjedh
dhe relievi ngjethës i Dukagjinit.

Lumenjtë që gurgullojnë poshtë reve e poshtë
maleve
prej larg m'i freskojnë plagët e trupit.

Dhe s'është e rëndë të klithë burri nga plagët,
nuk është e rëndë të klithësh trimërisht,

o burrat e dheut tim,
se unë di të klith veç si shqiponjat e shkrepave,
të klith si shkëmbi kur e shqyen lumi
dhe klithmë më burrërore s'ka, o burrat e dheut
tim.

Klith e sokëllij përmes kërshit e qiellit
e udhëtoj përmes kërshit e qiellit,
i dhëmbem kërshit e i dhëmbem qiellit,
se s'është klithmë, o burra,
kur s'i dhëmbesh dhe zogut të malit,
kur s'i dhëmbesh dhe zemrës së drurit e të gurit.
Klith e udhëtoj drejt Dukagjinit
e më shikojnë të gjallët e këtyre viseve
si ngjitem udhëve shtatin plot plumba
unë, Deli Pjetra Krahbardhë.

Ju më përcollët, njerëzit e mi.
Shko, Deli, më thatë, vriti vezirët.
Armiqtë më mallkuan,
mos shko, Deli, më thanë. Të vrafshin;
motrat të qafshin! Vëllezërit të shtifshin në varr,
varret të përpifshin!

Sokakët e Shkodrës janë të kuq prej gjakut tonë
dhe muret e qytetit tani marrin frymë
nëpër dymbëdhjetë plagët e hapura të Marash Palit,
dhe duart e rënda të Ujk Gjilës
u zënë frymën në fyt vezirëve turq,
ua fikin jetën në sy
vezirzinjve të Shkodrës.

Atje poshtë në qytet, atje lart në male
dihatin gjokset e dukagjinasve
bri çezmave, rrëzë pishave,
krojet shpërthejnë midis gurëve të bardhë
t'u njomin buzët e përvëlura nga ethet e plagëve,
t'i flladitin fjalët që gufojnë prej gjokseve
e i bëjnë zë gjithë Dukagjinit.

Unë rend nëpër udhë me një lajm për të gjithë,
thërras nga gjithë shkrepat e Shqipërisë,

tëhumen horizontet prej zërit që thërret:
Bëjini gati zemrat dhe gjakun e zemrave
ta vëmë poshtë vetes vdekjen.
Bashkojini plagët me të Marash Palit
t'i përbirojë nëpër to rrënjët liria,
bashkojini duart me të Ujk Gjilës
t'i shuani jetën pushtuesit të zi
nëpër të gjithë sytë,
bashkojini zërat me të Deli Pjetrës
t'i ngremë në këmbë të gjallët e të rënët.

Unë udhëtoj kërshit të Dukagjinit
e gjoku im rend i trenuar pa mua,
shkrofëtin gjoku im përmes shtigjeve me gurë,
shkrofëtin përmes lumenjve të krirët
dhe turfullon përmes ujërave e gjetheve.
«Mos m'i dilni në rrugë, njerëz të Dukagjinit,
mos m'i dilni në rrugë, o egërsira të imshtave,
mos m'i dilni, o toksa, në rrugë gjokut,
se ai po shkon te nëna ime
e gjokun tim ma urton nëna.

Unë rend tani udhës së kërshit
e gjoku rend kërshit e lumit.
S'e shalojnë kalin tim armiqtë,

s'e shalon kalin tim djalli i gjelbër,
veç era e Dukagjinit e arma ime me stërpika gjaku
dhe me gjurmët e relieveve të gishtave të mi.

O, është egërsuar gjoku im,
mund të djegë gurin me çelikun e potkonjve
e mund të djegë qiellin me prushin e syve,
e mund të sjellë borën me jelet e bardha
gjoku im gjersa të vijë te shtëpia ime.

E unë rend. Prej larg më vijnë
zëra të huaj. Mos rend, më thonë.
Ne ty të vrasim. Motrat të shtijnë në varr.
Varret të përpijnë.
Mos i lër pa ty këto udhë,
bari do të gufojë në to. Do t'i vdesë gjurmët.
Ferra do të mbulojë
me hije shpirtin. Gjembat
do ta përcjellin helmin në gjak.

Kuçedra do të vijë në shtëpinë tënde
kupën e jetës sate
do ta çojë në buzë. Do ta pijë të gjallët e jetës
me fund.

S'do të gjesh një krua
për t'i dhënë shëndet fjalës
të dua
drejtuar njeriut tënd.

Fletën e qiellit
do ta marrë
kjo erë
që po e çojmë
prej shpirtit
të nëntë kokave
tona.

Po unë jam njeri, o ju të përtejkershit tim,
të përtejqiellit tim,
kam trollin tim në gur të Dukagjinit,
kam njerëzit e mi që jetojnë në këtë truall,
kam nusen, fëmijën dhe djepin që varur në tavan
s'e lë kurrë,
kam grurin tim të jetës.

Në Dukagjinin tim djepet janë plot foshnja
dhe bari i rudinave merr frymë si foshnjat tona,

dhe qershitë e trëndafilat e egër kur çelin lulet
qajnë e qeshin si foshnjat tona të Dukagjinit.

Në Dukagjinin tim shtëpitë janë plot vasha,
mosha ua zbulon sytë e gëzuar e ngjyrat e syve
si rrezja e agimit zbulon gjolet e pyjeve
e gra të luftëtarëve bëhen vashat e Dukagjinit.

Në Dukagjinin tim gratë bëhen nëna
dhe duart i kanë të zëna me gjymtyrët e fëmijëve,
i kanë të zëna me ballnat e burrave dukagjinas,
me gurët e dyerve e të shtigjeve
se gratë tona dy duart ua kanë dhënë
harqeve të gurta të portave të Dukagjinit.
Unë do të jetoj, u thashë, o zëra të hijeve,
se kam ujërat e mia dhe gjelbërimin tim,
i kam të parët e mi dhe të mbramët e mi,
ajrin e Dukagjinit që s'më ka lënë kurrë të etur.

Ju s'ma rrëmbeni dot kërshin as qiellin
ku e ka folenë shqiponja ime dhe fëmijët e saj,
gurin e folesë ua gdhend era e maleve të mia,
ua ngroh koha ime,
Sokëllin shqiponja e kumbon guri i rëndë.

Era bën vorbulla në gurë.

Koha shënon me daltën e vet si skulptore
rrathët e gjerë të jetës sime në ata gurë.

Dhe ata më besuan se s'vidhet dot trolli im,
se shqiponja ime truprëndë rron vetëm mes
thikave të shkrepave,
se shqiponja ime që ia thëthin lëngun gurit
i ka gjymtyrët prej shkëmbi
dhe gishtërinjtë pas të çarave të relievit i
mbështjell.

Unë lëroj e mbjell, luftoj e lind, se gjymtyrët e
saj
mbështillen pas gurit, pas dheut, pas vatrës, pas
djepit

dhe e di se asgjë s'ma vjedh trollin tim,
as jetën time
që rrënjët i depërton tejpertej shkëmbinjve
të kuqe si të pishave,
të kaltra si të krojeve,
të gjelbra si të lumenjve.

Unë s'kam tradhtuar kurrë asgjë të trollit tim,
s'e kam tradhtuar gruan që më mban vatrën e
djepin,

s'e kam tradhtuar nënën as shaminë e saj drejtuar
hënës për mua,
s'e kam tradhtuar babanë as dorën e tij sipër
vetullave për diellin,
as hirin e vatrës në gjurmët e shputave të fëmijëve.

I kam qenë besnik gurit tim të jetës,
besnik i kam qenë vijës së hollë që çonte ujën në
arë
e sillte të plagosurit e shtëpisë sime me dihatjet e
ngrohta,
besnik i kam qenë gjelbërimit të grurit dhe
gështenjës,
burimit të ujit që i pari sheh në mëngjes sytë e
gruas
dhe i kam besuar nepërkës që ruan burimin ku
mbush ujë gruaja,
trupit të saj leqe-leqe lidhur gurit që askush të mos
e shterojë burimin e ujit.

Besnik u kam qenë varreve te lëndina buzë përroit
që ruajnë tokën time
dhe rrufeve që ruajnë qiellin,
dhe shqiponjës që ruan tokën e qiellin,
dhe vetes sime që ruan jetën e buron jetë
përjetësisht.

Ndaj jetoj unë njeriu prej kërshi e qielli,
unë Deli Pjetra krahbardhë.

Mos shko, Deli, se të vrasin. Motrat të qajnë.
Vëllezërit të shtijnë në varr. Varret të përpijnë.

Unë rend drejt Dukagjinit,
rend t'ju sjell lajmin, o njerëz, se shokët m'u
vranë,

fyt për fyt me vezirët rrëzohen e bien,
e vij t'ju them se radhët s'duhën rralluar,
vij me plagë në trup e zëri më del nëpër plagë
e ju thërret juve.

Po lajmi i vdekjes më shpejt paska rendur
e Dukagjinin tim e paska trishtuar.

Motrat në të zeza fshijnë lotët që pikojnë në bar
e vëllai i madh rënkon e kazma godet dheun.

Rrëqethen leshrat e vëllait e livadhet e pyjet
e vëllai i dytë heq dhe me lopatën e nxirë.

E dheu e rëndon dheun.

E vëllai i tretë u sjell ujë me buljera,

rrënjët e ahut e kanë hidhëruar ujin.
Vëllai i katërt i pastron kazmat e lopatat
e nuk shqitet dot balta nga hekuri,
e askush s'ua shkon dorën ballit të djersitur,
e askush s'ua shkon dorën pas shpatullave që
gufojnë

vëllezërve të mi.

Se mungojnë duart e mia që shtrëngojnë armën.

Bien erë dhe vëllezërit e mi,
bien erë dhe arat e livadhet,
dhe armët qëndrojnë gati pas gurit,
dhe varri qëndron gati mes varreve.

Shtëpitë e Dukagjinit mbështeten te njëra-tjetra
dhe nëna më pret mua te pragu,
dhe gruaja mëkon foshnjen në djep,
dhe qetë kanë ardhur me brirët plot plisa dheu
e plot me rrënjë pemësh nëpër brirë,
e me gjurmë brirësh vitheve të tulta,
këmborët e zilet plot me dhe janë mbushur
dhe uji me forcë qëllon gurin.
Sot në mëngjes sa ka shkrepur dita,
është zgjuar nusja më e re e Dukagjinit.
Sa i ka prekur sytë me ujin e kaltër:

Oj nuse, i ka thirrur
ora e krojeve.

Sot në mëngjes do të vritet
në saraje të Shkodrës
Deli
Pjetër
Tona...

Balli do t'i bjerë
mbi muret e sarajeve,
gjaku do t'i spërkasë
gurët e Dukagjinit.

Nusja ka humbur zërin.
Kanë heshtur krojet si guri
nëpër fletë të aheve,
është zhdukur
krijesa prej drite.

Sot në mëngjes të gjitha orët e krojeve
kanë parathënë vdekjen time.

Dukagjinasi si guri kanë heshtur.
Në heshtje
e kanë bërë të heshtë vetë vdekjen.

Sot në mëngjes
asnjë dukagjinasi s'e ka pranuar
vdekjen time.

Orët e krojeve
i paska zënë jermi!
K kanë thënë ata me vete.

E unë Deli Pjetra krahbardhë
rend kërshit e qiellit të Dukagjinit
dhe kërshi ku mbështes unë duar e këmbë ësh ë
i gjelbër prej jetës,
qielli ku mbështes shpatullat e gjoksin është i
gjelbër,
e jeta ime gjelbëron përgjithmonë mes grurit e
shkëmbit.

Këtu në këto troje unë kam parë lindje e vdekje.
këtu unë kam foshnjën time që e përkund në djep,

që udhëton këmbadoras nga vatra te pragu,
këmbadoras imiton rritjen e rrënjëve të jetës,
këmbadoras ma gjelbëron jetën.

E gjithë jetën, ku zenë fill gurët e bardhë e muret,
kam dëgjuar të gjëmojë si njeriu detin
dhe deti prej shekujsh më sjell zërat e gjyshërve
se gjyshërit e mi buzë deteve ngritën qytetërimet
dikur,

gjyshërit e mi të torturuar burgjeve të lagështa
brigjeve të Mesdheut.

Kanë provuar në mish litarin e lagur.

Dhe gjyshërve të mi me fytyrë nga deti,

era ua lëmoi mjekrat e bardha dallgëve,

dhe gjyshërve të mi me shpinë nga toka e huaj

era ua kulmoi flokët e gjatë kontinenteve

të etur për dheun e tyre,

janë ngatërruar nëpër flokët e thinjur dhe dallgët

e te dheu ynë kurrë s'kanë arritur.

Kanë gërvishur mjekrat për mortjen e shokëve

dhe qielli plot rrufe sipër kështjellave e detit

mjekrës së përgjakur të gjyshërve u ka ngjarë.

Me ato duar që ngritën qytetet e veta

ngritën qytete për sundimtarët e huaj buzë deteve

e buzë oqeanëve.

Dhe vdiqën gjyshërit e mi bashkë me negrin,
çifutin, arabin
nga litarët e lagësht dhe rrymat e moteve.
Dhe shpirtrat e tyre u bashkuan buzë ujërave
pasi ngritën kështjella guri të gjelbra si zhapiu,
dhe deti që vjen sjell zërat e lodhur rrugës,
sjell ëndrrën e tyre mbarë planetit tonë.

Rrëzë kërshit e qiellit të gjelbër të Dukagjinit
kam derdhur metalin për shtëpinë,
për pragjet, shkallët e qoshet e mureve.
Për plugjet e rënda,
për armën time që ngjan me qafë nepërke e qafë
pëllumbi.

E unë Deli Pjetra me krahë të bardhë
e trupova përmes trollin e dy shekujve,
trupi im e thelloi edhe më udhën në gurë
dhe koha shënoi në gurë të kërshit
vitet e mia në trajtë rrathësh të gjerë.
Nëpër rrathët e gurtë të jetës sime
mbetën fosile rrufesh të vdekura
në çaste ndeshjesh jetë-vdekje.
Në çdo rreth të gurtë të kërshit tim
një palë rrënjë të kuqe i ka lëshuar
pisha vigane e jetës sime
dhe gjelbërim të shëndetshëm m'i ka dhënë
malit tim dhe qiellit tim.

P È R M B A J T J A

THEMELET E JETËS

Çdo ditë	3
Themelet e jetës në shtëpitë tona	5
Filozofia e njeriut	8
Rrëkeja e fshehur	11
Diella	12
Të përjetshme	14
Ngjiten bjeshkës në mbrëmje vogëlushët e rrethit letrar	16
Ëndërr e zhgjëndërr e një burokrati	19
Shkëmbinjtë	22
Rapsodët plaken	23
Adhuruesit e diellit	26
Poezia	28
Qyteti punëtor	30
Gojëdhënë	34
Një Valbonë dhe një Drin	36
Unë jetoj në fshat	38
Ta kuptosh thellë filozofinë e barit	40
Shqerrat	42
Baba pyll! Baba pyll!	43
Përse lindën legjendat	47
Pjesë nga një monolog i pyjeve të vendlindjes	49
Diellin në fshatin tim... ..	51

Blirët blu	53
Bujku	55
Fytyra ime, moj	57
Ti e thyer re...	59
Mozaikët e krojeve	61
1985	64
Ata që më duan janë shumë	66
Besomë	68
I zoti i hijes së vet	70
Arti nuk vdes	72

II MBI SUPE KISHIM DJEPIN E JETËS

Në Bjeshkët e Nemuna	74
Idil partizan	78
Mbi supe kishim djepin e jetës dhe vigun e vdekjes	80
Ve dorën mbi zemrën e shokut	83
Emri im partizan	84
Gjeto Basho Muji	86
Për tokë e qiell	91
Fluturojnë urat	94
I mjeri unë për kurmin tënd...	98

III DITARI I UDHËTARIT

Unë jam Atdheu	101
Dielli lindte mbi Rrogam të Shalës më 18 maj 1983	102
Krojet	105
Lahutari	108
Liçeni i Jezercës	110

Tokë moj, gjiri i nënës që dhemb	114
Rreze e bardhë	116
Në Visoçe	119
Një shëtitje në bjeshkë me një burokrat	121

IV NJËRIU I BUKUR

Njeriu i bukur Ramë Sadria	126
Udhëtimi	128
Ajo natë	130
Kur nuk e gjetëm Ramën të gjallë	132
Vogëlushët sjellin lule	133
Pas shumë vitesh	134

V BUROJ EDHE NË JUG

Te shtëpia e shokut Enver në Korçë	136
Naim Frashërit	138
Buroj edhe në Jug	141
Mështeknat	146
Spikeres së radios	148
Deli Pjetra krahëbardhë (poemë)	150